

श्री धनपाळ पंचाशिका

अवचूरि-अर्थयुक्त.

तथा

अष्टापद-सम्मतेशिखर-गिरनार
तीर्थना कल्प.

गुजराती अर्थयुक्त.

प्रयास करनार

सन्मित्र कर्पूरविजयजी.

प्रकाश करनार

श्री जैन धर्म प्रसारक सभा.

लावनगर.

वीर संवत् २४३६.

विक्रम संवत् १९६६

किंमत त्रय्य आना.

❖ भावनगर—व्यानंद प्रीन्टींग प्रेस ❖

પ્રસ્તાવના

આ નાની સરખી બુકને જોકે પ્રસ્તાવનાની બહુ અગત્ય નથી તે પણ આ બુકમાં દાખલ કરેલ પ્રથમ ગ્રંથ ધનપાળ પંચાશિકા જેનું બીજું નામ ઋષભ પંચાશિકા છે તે દેખાવમાં લઘુ છે પરંતુ તેનું મહત્વ બહુ વિશેષ છે. એના કર્તા પંડિત ધનપાળ લોજી રાજના માન્યવર પંડિતોમાંના એક હતા. તેમની એ કૃતિને કળિકાળ સર્વજ્ઞ ગણાતા શ્રીમાન હેમચંદ્રાચાર્યે પણ બહુમાન આપ્યું છે. એકલા કુમારપાળ રાજની સાથે શ્રી સિદ્ધાચળ યાત્રાર્થે શ્રી હેમચંદ્રાચાર્ય પધાર્યા હતા. આં કુમારપાળે કોઈ રસાલંકાર ચુકત સ્તુતિ કરવાની વિનંતિ કરતાં તેમણે શ્રી ઋષભદેવની સ્તુતિ આ પંચાશિકાવડે કરી, તે સાંભળી કુમારપાળે પૃચ્છા કરી કે, 'હે મહારાજ! આપ કળિકાળ સર્વજ્ઞ છતાં બીજાની કરેલી સ્તુતિ કેમ કહો છો, અને આપે કહી તે કેની કૃતિ છે?' હેમચંદ્રાચાર્યે કહ્યું કે, 'પૂર્વે થઈ ગયેલા મહાનૂ પંડિત ધનપાળની કરેલી એ સ્તુતિ છે અને એના જેવી સદ્ભક્તિ ગર્ભિત સ્તુતિ અમારાથી થાય તેમ નથી.' * કુમારપાળે એટલા ઉત્તરથી સંતોષ ન પામતાં તેનું વિશેષ વૃત્તાંત પૂછ્યું, એટલે હેમચંદ્રાચાર્યે તેનું વૃત્તાંત જે આ નીચે ટુંકામાં બતાવવામાં આવ્યું છે તે કથન કરવા સાથે તેની પાંડિત્યતાના અને ધર્મ દૃઢતાના ઘણા વખાણુ કર્યાં. કુમારપાળ રાજ પણ આવા મહાનૂ આચાર્ય જે પંડિત માટે આટલા બધા વખાણુ કરે છે તે અવશ્ય બહુ શ્રેષ્ઠ પુરૂષ થઈ ગયેલ હોવા જોઈએ એમ માની તેની પ્રશંસા કરવા લાગ્યા અને ગુરૂ મહારાજના ગુણગ્રાહીપણા માટે પણ અનુમોહના કરવા

* કુમારપાળ પ્રબંધ છાપેલ પૃષ્ઠ ૨૬૭

લાગ્યા. એક ગૃહસ્થે કરેલી સ્તુતિ છતાં તેની અંદરના અર્થગૌરવને લઈને મહાન પુરૂષો પણ તેને કેવું મહત્વ આપે છે તે અહીં ધ્યાનમાં લેવાનું છે.

હવે એ મહાપુરૂષ ધનપાળ ક્યારે થયા ? કેવી રીતે જૈન ધર્મ પામ્યા ? જૈન ધર્મમાં કેવી દૃઢતા બતાવી ? ઇત્યાદિ બાલુવાની સહેજે સર્વ વાંચકોને અભિલાષા થશે. અમે અહીં તેનું ટુંક વૃત્તાંત આપીએ છીએ, પરંતુ વિશેષ બાલુવાની ઇચ્છાવાળા માટે સંસ્કૃત વાંચવું હોય તો શ્રી તિલકમંજરી ગ્રંથની પ્રસ્તાવનામાં વાંચવું અને ગુજરાતી વાંચવા ઇચ્છનારે અમારા છપાવેલા શ્રી ઉપદેશ પ્રાસાદના ભાગ ૧ લા-માં ૨૩ મું વ્યાખ્યાન વાંચવું, અથવા શ્રી જૈન ધર્મ પ્રકાશના પુસ્તક ૨૦ મામાં એની કથા આપવામાં આવેલ છે ત્યાંથી વાંચવું.

વિશાળા^૧ નગરીમાં સર્વદેવ^૨ નામે એક જૈન બ્રાહ્મણ વસ-તો હતો. તેને ધનપાળ ને શોભન નામે બે પુત્ર હતા. તેની દરિદ્રા-વસ્થા આવતાં તેણે એકદા પોતાને ત્યાં પધારેલા ક્ષીવર્ધમાનસૂરિ^૩ની અનેક પ્રકારે ભક્તિ કરીને પોતાના પૂર્વજે દાટેલું દ્રવ્ય જે કે પોતાને શોધતાં હાથ આવતું નહોતું તેનું સ્થાન બતાવવા વિનંતિ કરી. ગુરૂ-એ અર્ધ વિભાગ આપવાની કબુલત કરાવીને દ્રવ્ય બતાવ્યું. સર્વદેવે તે દ્રવ્યનો અર્ધભાગ લેવાનું ગુરૂને કહેતાં ગુરૂએ બે પુત્રમાંથી એકની માગણી કરી. સર્વદેવ મૌન રહ્યો એટલે ગુરૂએ અન્યત્ર વિહાર કર્યો. અંત અવસ્થાએ સર્વદેવે ઋષિઋણુ આપવા તીવ્ર ઇચ્છા બતાવી તે વખતે શોભને પિતાની પ્રતિજ્ઞાનો નિર્વાહ કરવા માટે પોતે તે

૧ ધારા. ૨ લક્ષ્મીધર ૩ શ્રી જિનેશ્વરસૂરિ. આ પ્રમાણે નામાંતર ઉપદેશ પ્રા-સાદમાં છે. અન્યત્ર સુસ્થિતાચાર્ય પણ લખેલ છે.

ગુરૂના શિષ્ય થવું ઇચ્છુલ કયું. સુવંદેવ નિવૃત્ત ચિતે મૃત્યુ પામ્યું. આદ શોભન ગુરૂમહારાજ પાસે ગયા, ચારિત્ર લીધું અને ઘણું અભ્યાસ કરી વિદ્વાન થયા.

ધનપાળ લઘુ અંધુના જ્વાથી મુનિને દ્રેષી બની ગયો. તે વિદ્યાભ્યાસ કરી મોટો પંડિત થયો અને ધારા નગરીમાં લોજ રાજા નો માનનીય પંડિત થઈ પડ્યો. તેણે મુનિ ઉપરના દ્રેષથી આખા માળવ દેશમાં મુનિવિહાર અંધ કરાવ્યો. આ પ્રમાણે બાર વર્ષ વ્યતીત થતાં ધારાનગરીના સંઘના આગ્રહથી આચાર્યે શોભન મુનિનેજ તેના અંધુને પ્રતિબોધ કરવા મોકલ્યા. ધારામાં પેસતાંજ ધનપાળ સામો મળ્યો. સામાન્ય વચનોકિતમાંજ ધનપાળ છક થઈ ગયો. શોભન મુનિ ધનપાળના મુકામમાંજ ઉતર્યા, ગોચરી અવસરે સાથેના મુનિએ દિનદ્વયાતીત દ્વિધિ? ન વહોરતાં શું આમાં ભવડા પડ્યાછે? એમ ધનપાળે કહ્યું. એટલે શોભનમુનિએ પ્રયોગ વડે તેમાં ત્રસ ભવો બતાવી આપ્યા, તે જ્ઞેને જ્ઞેન ધર્મના તત્વજ્ઞાન તરફ તેની રૂચી થઈ. શોભનમુનિએ તેને જ્ઞેન ધર્મના તત્વોનું જ્ઞાન આપ્યું અને જ્ઞેન ધર્મ પમાડી, નિશ્ચળ શ્રાવક બનાવી ત્યાંથી વિહાર કર્યો. ધનપાળ નિરતિચાર શ્રાવકપણું પાળવા લાગ્યો.

અન્યદા રાજાની સાથે શિકાર પ્રસંગે જ્વાની જરૂર પડતાં, ત્યાંથી પાછા વળતાં યજ્ઞ મંડપ પાસે થઈને નીકળતાં, નવા તળાવની અંદર ભરાયેલ પાણી જ્ઞેવા જતાં, સરસ્વતી ઠંઠાભરણુ પ્રસાદે રાજા કયે દ્વારે નીકળશે એ પ્રશ્નનો ઉત્તર આપતાં, શ્રી રામેશ્વર પ્રશસ્તિ-માંહેનો ત્રુટક અર્ધ શ્લોક પોતે કહ્યા પ્રમાણે છે એવી ખાત્રી કરી

૧ એ દિવસ વિતેલું હતું.

આપતાં, એક ડોશીને છોડીને સંવાદ કહી સંભળાવતાં અને રાજ્યે દેવપૂજા કરવા મોકલ્યા ત્યારે અન્ય દેવને છોડીને શ્રી શાંતિનાથજીની પૂજા કરી આવતાં-ધર્મનું રહસ્ય બતાવીને, જૈન ધર્મમાં ત્રિકાળજ્ઞ શાસ્ત્રો પણ વિદ્યમાન છે એવી ખાત્રી કરી આપીને, હિંસાને સર્વથા નિષેધ પ્રતિપાદન કરી દઈને, ખડ્ડ દેવપાણું કેનામાં છે એ સિદ્ધ કરી આપીને, તેમજ અનેક વખત કાવ્ય ચમત્કૃતિઓ બતાવી આપીને તેણે લોજરાજને અત્યંત પ્રસન્ન કર્યા અને પંડિતોમાં અગ્ર પદ મેળવ્યું. આ સર્વ પ્રસંગો ઊપર બતાવેલા સ્થળોએથી જાણી લેવા. અહીં વિસ્તાર થઈ જવાના કારણથી તે સર્વ બતાવવામાં આવ્યા નથી.

એકદા રાજ્યે તેની સલામાં આવવાની શિથિલતા^૧ જાણીને ‘હમણા શું કાર્યમાં રોકાયા છે?’ એમ પૂછ્યું. તેના ઉત્તરમાં ધનપાળે કહ્યું કે ‘હમણા શ્રી ઋષભદેવ ચરિત્ર રચું છું’ રાજ્યે તે સાંભળવાની ઈચ્છા જણાવી. ધનપાળે સાદ્યંત સંભળાવ્યું. રાજ્ય તેની કૃતિથી બહુજ પ્રસન્ન થયો. પ્રાંતે લોજરાજ્યે કહ્યું કે “આ ગ્રંથમાં કથાનાયક તરીકે માડું નામ, અયોધ્યાને સ્થાનકે અવન્તીનું નામ અને શકાવતાર તીર્થને સ્થાનકે મહાકાળનું મંદિર એટલો ફેરફાર કરી દો તો તમે જે માગો તે આપું.” ધનપાળ જોલ્યો કે “અદ્યોત ને સૂર્યમાં, સરસવ ને મેરૂપર્વતમાં, કાચ ને કાંચનમાં અને ધત્તુરક^૩ ને કલ્પવૃક્ષમાં જેટલું અંતર છે એટલું એ જેમાં પરસ્પર અંતર છે.” ઈત્યાદિ વચનો કહેતાં લોજરાજ્યે એકાએક કોપાયમાન થઈને તેની અસલ પ્રતિ અગ્નિમાં નાંખી બાળી દીધી. ધનપાળને બહુ ખેદ થયો. એ સ્થિતિમાં શોકાતુર ચિત્તે ઘરે આવતાં તેની પુત્રી તિલકમંજરીએ બુદ્ધિ

૧ ગેરહાજરી. ૨ ખબુવો. ૩ ધતુરો.

દ્વેશલ્યતાથી એ ગ્રંથ પ્રથમ એકવાર વાંચેલો હોવાને લીધે લખાવી દીધો. ધનપાળ શોકમુક્ત થયા. પછી 'પુત્રીનું' નામ કાયમ રાખવા માટે તે ગ્રંથનું નામજ તિલકમંજરી રાખ્યું. એ ગ્રંથ હાલમાં છપાયેલ છે. તેની પ્રસ્તાવનામાં તિલકમંજરીએ અર્ધ ગ્રંથ લખાવ્યો, બાકીનો અર્ધ નવો બનાવી સંપૂર્ણ કર્યો, એમ લખેલ છે. વળી તેમાં તે પ્રારંભથીજ તેનું નામ તિલકમંજરી હતું એમ જણાવ્યું છે અને તેની અંદર પાછળના ભાગમાં કથા પણ તિલકમંજરીની આવે છે. પરંતુ મૂળ મિથિત તપાસતાં અને બાળી નાંખવાનું કારણ વિચારતાં ચરિત્ર તે શ્રી ઋષભદેવજીનુંજ સંભવે છે. અને પ્રથમ નામ પણ તે હોવાનો નિર્ણય થાય છે.

આ ધનપાળ પંડિત અગ્યારમા સૈકામાં થઈ ગયા છે. તેની બીજી કૃતિઓ ઉપલબ્ધ થતી નથી જે કે તેમણે બીજા ગ્રંથોઃ † બનાવ્યાનું કહેવાય છે. શ્રાદ્ધધર્મવિધિ પ્રકરણ એમણે બનાવ્યાનું જણવામાં આવ્યું છે. પરંતુ તે ગ્રંથ જ્ઞવામાં ન આવવાથી તે સંબંધે કંઈ લખી શકાતું નથી.

ઉપર જણાવ્યા પ્રમાણેના ભોજરાજએ કરેલા અકાર્યથી ધનપાળ રીસાઈને અન્યત્ર ગયેલ ત્યાંથી અન્ય પંડિત સાથેના વિવાદમાં તેની જરૂર પડતાં ભોજરાજએ બંધને બંધને તેને પાછા તેડી લાવ્યાનો ઉલ્લેખ છે.

આ પંચાશિકા તેણે ક્યારે બનાવી ? તે પ્રસંગ ચોક્કસ જાણવામાં આવ્યો નથી. તિલકમંજરીની પ્રસ્તાવનામાં સરસ્વતી કંઠા ભરણુ પ્રાસાદમાં એ બતાવ્યાનું લખ્યું છે. આ બુકની અંદર તે

* દેશીનામમાળા ધનપાળે પણ કરેલી છે. એવું કંઈક સ્ફુરણ થાય છે.

અવચૂરિ સહીત દાખલ કરેલ છે અને ત્યાર પછી તેનો ગુજરાતી અર્થ (નાતિ વિસ્તાર્થ) પણ આપવામાં આવ્યો છે. અવચૂરિમાં કર્તાનું નામ આપવામાં આવેલું નથી. પ્રથમ કાવ્યમાળાના ૭ મા ગુચ્છમાં આ પંચાશિકા સંસ્કૃત છાયા સાથે છપાયેલ છે. એની મહત્વતાનો અનુભવ જે તેને સાદ્રંત લક્ષ્ય પૂર્વક વાંચે તેને જ થઈ શકે તેમ છે. તેની દરેક (એકેક) ગાથા મહત્વવાળી ને પ્રભાવવાળી છે. તેનું અહીં સ્ક્રીટન કરવા જતાં પ્રસ્તાવના બહુ જ વધી પડે તેથી તેમ કરવામાં આવેલું નથી.

આ પંડિત પ્રથમ અન્યધર્મી છતાં જૈન ધર્મ પામ્યા પછી તેમાં એવા દૃઢ થયા હતા કે ધર્મના સંબંધમાં પોતાના આશ્રયદાતા દાનધુરધર ભોજ રાજાની પણ તેણે દરકાર કરી નથી. ભોજરાજા શિવધર્મી હતા છતાં જે વખત તેણે ધનપાળને દેવપૂજા કરવા મોકલ્યા ત્યારે રાજાની કાંઈપણ દાક્ષિણ્યતા ન ધરાવતાં ધનપાળ પંડિતે સર્વ દોષ વિમુક્ત શ્રી શાંતિનાથજીની પૂજા કરીને રાજાએ ખુલાસો પૂછતાં શિવની પૂજા ન કરવાના કારણમાં કહ્યું કે—

અકાંસ્ય કંઠે કથં પુષ્પમાત્રા, વિના નાસિકાયાઃ કથં ગંધધૂપઃ ।
અકર્ણસ્ય કર્ણે કથં ગીતનાદા, અપાદસ્ય પાદે કથં મે પ્રણામઃ ॥

આવું સ્પષ્ટ બોલવું તે ખરેખરા ધર્મ દૃઢ પુરૂષનું જ કામ છે. આ પંચાશિકાની ઉપર મોટી ટીકા થયેલ હોય તેનો પ્રદો રહસ્ય લભ્ય થઈ શકે તેવું છે કારણ કે ગીતાર્થ પુરૂષો તેના જેટલા રહસ્યને જાણી શકે તેટલા રહસ્યને સામાન્ય બુદ્ધિવાન જાણી શકે નહીં.

આ પંચાશિકા કઠે કરવા લાયક છે અને તેનો અર્થ વિચારવા પૂર્વક તેનો પરમાત્મા પાસે સ્તુતિ કરવામાં ઉપયોગ કરવા યોગ્ય છે.

આ છુકમાં પંચાશિકાની પાછળ શ્રી અષ્ટાપદ, સમ્મેતશિખર ને ગિરનાર તીર્થના કલ્પ અર્થ સહિત આપવામાં આવ્યા છે. તે તીર્થો જેમ પ્રભાવશાળી છે તેમ આ તેના કલ્પો પણ પ્રભાવશાળી છે. વાંચવાથી પણ આલ્હાદ આપે તેમ છે.

આ પંચાશિકા અને કલ્પોનું મૂળ શુદ્ધ કરવામાં અને તેના અર્થ લખવામાં મુનિરાજશ્રી ઠપૂરવિજયજીએ પરિપૂર્ણ પ્રયાસ કરેલો છે, તેથી તેમનો અત્ર અંતઃકરણ પૂર્વક આભાર માનવામાં આવે છે.

આ છુક કદમાં નાની છે પણ વધારે મહત્વવાળી છે તેથી તેની આશાતના ન થવા દેતાં તેનો યથાયોગ્ય વિનય કરવો અને તેની પઠન પાઠન વડે સાર્થકતા કરવી એજ મહાકાંક્ષા.

લાવનગર તા. ૧૮-૮-૧૨ } શ્રી જૈન ધર્મ પ્રસારક સભા
આવણુ શુદ્ધ પ. સ. ૧૯૬૮ } લાવનગર.

॥ ॐ नमः सिद्धं ॥

अथ श्री धनपादपंक्ति कवि-

विरचिता श्री ऋषभपंचाशिका॥

(अवचूरि समेता)

जय जंतु कप्पपायव । चंदायव रागपंकयवणस्स ।
सयत्तमुण्णिगामगामणि । तिल्लोअचूरामणि नमो ते । १
[जय जन्तुकट्ठपपादप । चन्द्रातप रागपंकजवनस्य ।
सकत्तमुनिग्रामग्रामणी—स्त्रिल्लोकचूडामणे नमस्ते] १

अत्र जंतुशब्देन सामान्यप्राणिगणपर्यायेणापि प्रथमतीर्थ-
पतेर्गृहस्थावस्थासमयवर्त्तिनो मनुष्याः प्रोच्यन्ते । यतस्ते युगत्त-
धर्माणः कट्ठपट्टममात्रवृत्तयश्च । कट्ठपट्टमाश्च तदानीमुच्छेदोन्मुखा
अतस्तेषां जगवानेव तथाविधशिष्टपाद्युपदेशेन कट्ठपट्टमकार्यं निर्व-
र्त्तितवानिति समीचीनं । हे जगज्जंतुकट्ठपपादप ! यथा जगदानंद-
हेतुरपि चन्द्रातपः पंकजवनं निमील्यति तथा विश्वजनीनोपि तत्तद्दुःख-
विवशं जगज्जंतुजातं अनंतसुखसंबंधबंधुरत्वेन योजयंस्तत्प्रतिबंधहेतौ

वैरंगिकत्वं विहितवान् । सह कञ्जाजिर्वर्तते इति सकलास्ते च ते मुन-
 यश्च तेषां ग्रामः समूहस्तत्र ग्रामणीः प्रधानतमः । सकलशब्दः सर्वत्राच्यत्र
 न । ग्रामशब्देन पौनरुक्त्यजावात् । त्रिलोकस्य चूर्णा सिद्धिद्वेत्रं ।
 तत्र शाश्वतपरुनहेतुत्वाद् मणिरिव मणिस्तस्यामंत्रणं । अत्र च । जय जं०
 अनेन साम्राज्यावस्था सूचिता । चंदायवेत्यनेन उच्चस्थावस्था । सय-
 द्वेत्यनेन उत्पन्नकेवलस्य समवसरणस्यावस्था । त्रिलोत्र इत्यनेन
 मोक्षस्यावस्था सूचिता. १

जय रोसजत्रणजत्रहर । कुत्रहर वरनाणदंसणसिरीणं ।
 मोहतिमिरोहदिणयर । नयर गुणगणाण पञ्चराणं ॥३॥
 [जय रोष ज्वन्ननजत्रधर । कुत्रगृह वरज्ञानदर्शनश्रियोः ।
 मोहतिमिरौघदिनकर । नगर गुणगणानां पौराणाम्] ३

हे रोषज्वन्ननजत्रधर ! त्वं जयेति संबन्धः । वरे अप्रतिपातिनी
 ज्ञानदर्शने तयोः श्रियोः कुण पितृगृह ! यथा बाह्यजनः पितृगृहे निः-
 शंकं विन्नसति तथा जगवति ज्ञानदर्शनश्रियोः । तत्राशेषविशेषवि-
 षयं ज्ञानं, सामान्यवस्तुगोचरं दर्शनं । ननु सर्वस्यापि विलोकयितुः पदार्थे-
 षु प्रथमाहसंनिपाते सामान्यबुद्धिरुत्पद्यते ततो विशेषबुद्धिः ।
 तत्कथं प्रथममत्र ज्ञानमुपात्तं । उच्यते अस्त्येवेयं व्यवस्था निखिद्वे
 जगति न तु जगद्विद्वक्षणेषु केवल्लिषु यतस्ते आदौ विशेषमवधारयं-
 ति । ततः सामान्यतोऽयं क्रमः समीचीनः । हे मोहतिमिरौघदिनकर !
 हे नगर ! केषां गुणगणानां पौराणाम्. ३.

दिष्टो कह वि विहृमि । गंठिम्मि कवारुसंपुरुघांमि ।

मोहंधयारचारयगएण दिणयरुव तुमं ॥ ३ ॥

[दृष्टः कथमपि विघटिते । ग्रंथौ कपाटसंपुटघने ।

मोहान्धकारचारकगतेन जिन दिनकर इव त्वम्] ३

हे जिन ! त्वं दृष्टोऽसि तव वीतरागादिस्वरूपं मच्चित्ते अधुना अवततारेत्यर्थः क्व सति । गिरिसरिद्रुपलघोलनान्यायेनाऽकामनिर्जरया कर्मराशिं कृपयता यथाप्रवृत्तकरणेन ग्रंथिप्रदेशप्राप्तेन । स च कर्मग्रंथिः कर्कशघनप्ररूढगूढपरिणामजनितो वीर्यविशेषान्निशितकुठारधाराप्रतिमेनापूर्वकरणेन विजिदे । ग्रंथिप्रदेशं यावदनंतशोऽपि अजन्व्या यांति । अतो ग्रंथौ विघटिते मोह एवान्धकारं तद्गतेन तदायत्तेन । यथा नृपचारकगते दैवाद् विघटिते कपाटसंपुटे सूर्यो दृश्यते तथा ॥ ३ ॥

जविअकमद्वानां जिणरवि । तुहदंसणपहरिसूससंताणां ।

दढवच्छा इव विहरुंति । मोहतमजमरविंदाइं ॥ ४ ॥

[जव्यकमद्वानां जिनरवे । त्वद्दर्शनप्रहर्षोच्छ्वसताम् ।

दृढवक्षानीव विघटन्ते । मोहतमोजमरवृंदानि ।] ४

प्रज्ञौ दृष्टे यद्भवति तदाह । जिनरवे जव्यकमद्वेज्यः त्वद्दर्शनप्रहर्षोच्छ्वसदज्यः विकसदज्यः चिरप्ररूढान्यपि पद्मकोशान्तनिपीडितान्यपि मोहस्तमो बध्यमानं कर्म ते एव भ्रमरवृंदानि । मोहो मुर्धा मुकुलनक्षत्राणां । तमसो वर्णेन तमोरुपाणि, ॥४॥

(४)

द्वदृत्तणाभिमाणो । सर्वो सर्वदृत्सुरविमाणस्स ।
पइं नाह नाहिकुद्वगरघरावयारुम्मुहे नष्ठो ॥९॥
[प्रधानत्वाजिमानः । सर्वः सर्वार्थसुरविमानस्य ।
त्वयि नाथ नाजिकुद्वगरगृहावतारोन्मुखे नष्टः) ॥९॥

च्यवनकट्याणकमुद्दिश्य गाथाद्यमाह । सर्वार्थाख्यसुरविमानस्य
द्वदृत्त्वाऽजिमानो नष्टः त्वयि नाजिकुलृगृहावतारोन्मुखे ॥ ९ ॥

पइं चिंताडुद्वहमुखसुखफदए अउव्वकप्पदुमे ।
अवइन्ने कप्पतरू । जयगुरू हिन्ना इव पत्तन्ना । ६।
[त्वयि चिन्ताडुर्द्वजमोक्षसुखफददेऽपूर्वकटपडुमे ।
अवतीर्णे कटपतरवो । जगद्गुरो ह्रीस्था इव प्रोषिताः] ६

त्वयि चिंतातीतडुर्द्वजमोक्षसौख्यफददेऽवतीर्णे ह्रीस्थाः । सत्त
ज्जा इव प्रोषितास्तिरोवचूवुः । ६।

अरण्णं तइण्णं । इमाइ उस्सप्पिणीइ तुह जम्मे ।
फुरिअं कणगमाणं व । काद्वचक्किक्कपासंमि ॥ ७ ॥
[अरकेण तृतीयेणास्यामवसर्पिण्यं तव जन्मनि ।
स्फुरितं कनकमयेनेव । काद्वचक्कैकपाश्वे) ॥ ७ ॥

जन्माधिकृत्य द्विगाथीमाह । अर्हतां पंचस्वपिकट्याणकेषु निमे

षमात्रं काक्षं तेज उन्मीद्वति एतदेवाह । तव जन्मनि काक्षचक्रैकदेश-
वर्तिना तृतीयास्केण स्फुरितं तेजो धृतं अत एव कांचननिर्मितेनेव. ७.

जंमि तुमं अहिसित्तो । जह्व य शिवसुखसंपयं पत्तो ।
ते अछावयसेत्ता । सीसामेत्ता गिरिकुद्वस्स. ॥ ७ ॥

[यत्र त्वमज्जिषित्तो । यत्र च शिवसुखसंपदं प्राप्तः ।
तावष्टापदशैलौ । शीर्षापीडौ गिरिकुद्वस्य.) । ७]

तावुजावप्यष्टापदशैलौ गिरिकुद्वस्य सी० शिरोमुकुटौ जातौ ॥
एकोऽष्टापदस्य सुवर्णस्य शैलः यत्र त्वमज्जिषित्तो मेरुरित्यर्थः । अन्योऽ-
योध्यापरिसरस्थोऽष्टापदाज्जिधः यत्र त्वं शिवसौख्यसंपदं प्राप्तः ७.

धन्ना सविस्मयं जेहिं । ङत्ति कयरज्जमज्जणो हरिणा ॥
चिरधरिअनद्विणपत्ताज्जिसेअसद्विद्वेहिं दिट्ठो सि. ॥ ७ ॥

[धन्याः सविस्मयं यैर्जगिति कृतराज्यमज्जनो हरिणा ॥
चिरधृतनद्विनीपत्राज्जिषेकसद्विद्वैर्दृष्टोऽसि.] ॥ ७ ॥

अथ राज्यावस्थामधिकृत्य गाथाद्वयमाह । ते धन्या यैस्त्वं सवि-
स्मयं दृष्टः । जगिति हरिणा इंद्रेण कृतराज्यमज्जनः चिरं धृतमव-
स्थापितं नलिनीपत्रैरज्जिषेकोदकं यैः ॥ ७ ॥

दाविअविज्जासिप्पो । वज्जरिआसेसत्तोअववहारो ॥
जाउं सि जाण सामिअ । पयाउं ताउं कयत्ताउं ॥ १० ॥

[दर्शितविद्याशिष्टपो । व्याकृताशेषलोकव्यवहारः ॥
जातोऽसि यासां स्वामी प्रजास्ताः कृतार्थाः] ॥ १० ॥

दर्शितविद्याशिष्टपः । बज्ज० व्याकृतोऽशेषजनानां व्यवहारो
येन. ॥ १० ॥

बंधुविहत्तवसुमई । वच्छरमच्छिन्नदिन्नधणनिवहो ॥
जह तं तह को अन्नो । निअमधुरं धीर पन्निवन्नो. ॥ ११ ॥

[बंधुविभक्तवसुमतीको वत्सरमच्छिन्नदत्तधननिवहः ॥
यथा त्वं तथा कोऽन्यो । नियमधुरां धीर प्रतिपन्नः] ११

अथ दीक्षामधिकृत्य गाथात्रयमाह । बंधूनां विजक्ता विजागेनाऽ-
पिता वसुमती येन । वर्ष यावन्नैरंतयेण दत्तो अन्नसंचयो येन हे धीर
इत्यनेन वर्षं यावत् क्रुधासहनं सूचितवान्. ॥ ११ ॥

सोहसि पसाहिअंसो । कज्जलकसिणाहिं जयगुरु जमाहिं ।
उवगूढविसज्जिअरायद्वच्छिबाहत्तमाहिं व. ॥ १२ ॥

[शोभसे प्रसाधितांसः । कज्जलकृष्णाज्जिर्जगदुरो जटाज्जिः
उपगूढविसर्जितराजद्वद्धमीबाष्पच्छटाज्जिरिव] ॥ १२ ॥

अंजनश्यामलाज्जिर्जटाज्जिः प्रविभूषितस्कंधः शोभसे । पूर्वं राज्या-
वस्थायामुपगूढाङ्गिता दीक्षासमये विसृष्टा परित्यक्ता या राज्यद्वद्धमी-
स्तस्याः बाष्पच्छटाज्जिरिव सकज्जद्वान्जिरश्रुपरंपराज्जिरिव. ॥ १२ ॥

उवसामिआ अणजा । देसेसु तए पवन्नमोणेणं ।
 अभणंत च्चिअ कज्जं । परस्स साहंति सप्पुरिसा. ॥ १३ ॥
 [उपशमिता अनार्या देशेषु त्वया प्रपन्नमौनेन ।
 अज्जाणंत एव कार्यं परस्य साधयन्ति सत्पुरुषाः] १३

उन्नस्थाऽवस्थामधिकृत्य गाथाद्वयमाह । प्रस्तावादनार्यदेशेषु प्रशर्म
 नीता अनार्यजनाः कृतमौनस्यापि जगवतस्तथाविधजगद्विद्वद्गुणाकृ-
 त्तिदर्शनादेव तेषां मनःप्रशान्तता जाता इत्यर्थः । स्वभावश्चायमुत्तमानां ।
 अज्जाषमाणा एव परस्य कार्यं साधयन्ति. ॥ १३ ॥

मुण्णिणो वि तुहद्वीणा । नमि विनमी खेअराहिवा जाया ।
 गुरुआण चरणसेवा । न निष्फला होइ कइआ वि ॥ १४ ॥
 [मुनेरपि तवाद्वीनौ । नमि विनमी खेचराधिपौ जातौ ।
 गुरूणां चरणसेवा । न निष्फला जवति कदाचनापि] ॥ १४ ॥

ननु यद्यात्तमौनस्य दर्शनमात्रादेव मनःप्रसादादयः स्युस्तर्कि
 तदुपासनात् किमपि विशिष्टतरमपि फलं संजाव्यमुतैतावदेवेत्याशं-
 क्याह । मुनेर्द्वौकोत्तरमार्गप्रतिपन्नस्यापि । द्वीनौ त्वदेकतानतया स-
 माश्रितौ नमि विनमी खेचराधिपौ जातौ । यतो गुरूणां विश्वमहनीय-
 महिम्नां पादसेवा न क्वापि फलविकला जवति ॥ १४ ॥

जइं से सेअंसस्स । जेण तवसोसिउं निराहारो ।

वरिसंते निव्वविज्जामेहेण व वणदुमो तं सि । १५।

[जडं तस्य श्रेयसो (श्रेयांसस्य)।येन तपःशोषितो निराहारः ॥ वर्षान्ते निर्वापितो । मेधेनेव वनज्जुमस्त्वमसि] ॥ १५ ॥

आद्यपारणकमाश्रित्याह । येन त्वं संवत्सरान्ते निर्वापितः संतर्पित इक्षुरसैः आहाररहितो अत एव तपसा शोषितः यथा मेधेन कांतारपादपो निर्वाप्यते तपेन ग्रीष्मेण शोषितः वर्षेण वर्षस्तस्यान्ते वृष्टिं विधायेत्यर्थः । सोपि निराहार आद्यवाद्यविकल्पत्वात् ॥ १५ ॥

उत्पन्नविमलनाणे।तुमंमि जुवणस्स विअद्विज्जं मोहो॥
सयद्वुग्गयसूरे वासरंमि गयणस्स व तमोहो ॥ १६ ॥

[उत्पन्नविमलज्ञाने । त्वयि जुवनस्य विगद्वितो मोहः ॥ सकद्वोऽतसूर्ये वासरे गगनस्येव तमउघः] ॥ १६ ॥

ज्ञानकव्याणकमाश्रित्याह । त्वयि उत्पन्नज्ञाने जुवनस्य मोहो विगलितः इह चासंगतिरद्वंकारोऽन्यत्र कारणमन्यत्र कार्योत्पत्तिः यस्य किञ्च ज्ञानमुन्मील्यति तस्यैव मोहो मूर्च्छा विगलति । अत्र तु ज्ञानं जगवत् उन्मील्यतं मोहस्तु जगतो विगलितः । उपमामाह सकद्वोऽतसूर्ये वासरे सति यथा गगनस्य तमोगणो विद्वीयते इहोत्पादोऽतसूर्योऽज्ञानज्ञानुमतोर्जिनेश्वरवासरयोर्जुवनगगनयोर्मोहतमसोः परस्परमुपमानोपमेयता ॥ १६ ॥

(१)

पूत्रावसरे सरिसो। दिष्टो चक्रस्स तं सि जरहेण ॥

विसमा हु विसयतिन्हा। गरुआण वि कुणइ मइमोहं ॥१७॥

पूजावसरे सदृशो दृष्टश्चक्रस्य त्वमपि जरतेन ॥

विषमा खलु विषयतृष्णा गुरूणामपि करोति मतिमोहं १७

पूजा केवलमहिमापक्वे अष्टान्हिकामहोत्सवस्तयोरवसरे चक्रेण सदृशो जरतेन चेतसि चिंतित इत्यर्थः । दिष्टोचक्रस्सतंपीति त्वमपि तथा तथा परिचितप्रभावातिशयोऽपीत्यर्थः । दुर्जयैव विषयतृष्णा । दुरवधारणे । यतो महतामपि बुद्धिविपर्ययेणाऽन्यथा ज्ञानं विधत्ते ॥१७॥

पढमसमोसरणंमुहे । तुह केवलसुरवहूकज्जोआ ॥

जाया अग्गेइ दिसा । सेवासयमागयसिहिव्व ॥१७॥

[प्रथमसमवसरणमुखे । तव केवलसुरवधूकृतोद्योता ॥

जाता आग्नेयी दिशा । सेवास्वयमागतशिखीव] ॥१७॥

समवसरणस्थितिविशेषमाह । केवलोत्पत्तेरनंतरं यत्प्रथमं समवसरणं तदेव जगदुत्सवहेतुत्वात् महस्तत्र । यद्वा प्रथमसमवसरणस्य मुखे प्रारंभे आग्नेयी दिक् । केवद्वा याः सुरवध्वस्तासां देहप्रजाजिः कृत उद्योतो यस्याः । तस्यां पर्षत्त्रयं जविष्यति आद्यायां साधवो अंतरा वैमानिक्यो अंते साध्यस्तदा तीर्थस्याप्रवृत्तत्वेन साधुसाध्वीविरहितास्ता एव अतः केवलोपादानं । उत्प्रेक्षामाह । स्वयंसेवोपगता अग्निदेवता इव यद्वा सेवाशयेन सेवाजिप्रायेण तत्रैवादिपुरगणं सेवा-

गतमाद्भोक्याग्न्येय्या दिश ईशः शिखी सुरी तनुतेजःपुंजव्याजेना-
त्मसुरगणैः सह सेवयै अस्यां दिशि प्राप्सुर्वचूव. ॥ १८ ॥

गहिअवयजंगमद्विणो।नूणं दूरोणएहिं मुहराउं ॥

उइउं पढमिद्वुअतावसेहिं तुह दंसणे पढमे.॥१९॥

[गृहीतव्रतजंगमद्विनो।नूनं दूरावनतैर्मुखरागः ॥

स्थगितः प्रथमोत्पन्नतापसैस्तव दर्शने प्रथमे. ॥१९॥

तव प्रथमदर्शने प्रथमोत्पन्नतापसैः कच्छमहाकच्छवजैः । दूर-
मत्यर्थमवनतैर्नूनं स्वस्य मुखञ्चाया स्थगिता यतो गृहीतव्रतजंगेन मद्विना
कद्वुषाः । अयमाशयः । न तैर्जक्त्या जगवान्नतः । किंतु तथाजगजन-
समङ्गं जगवता समं व्रतमादाय निःसत्त्वैस्तापसत्वमंगीकृतमिति त्रपया
स्वमुखं दर्शयितुमसमर्थैः प्रणामव्याजेन नतिराश्रिता. ॥ १९ ॥

तेहिं परिवेढिणणयावूढा तुमए खणं कुद्ववइस्स ॥

सोहा विअमंसत्थद्वघोद्वंतजनाकद्वावेण. ॥२०॥

[तैः परिवेष्टितेन च । व्यूढा त्वया कृणं कुद्वपतेः ॥

शोना विकटांसस्थलप्रेखज्जटाकद्वापेन.] ॥२०॥

तैः परिवेष्टितेन त्वया कृणं पश्चात् जगवपुपदेशेन श्रमणाद्विग-
स्यांगीकृतत्वात् कुद्वपतेस्तापसाचार्यस्य शोना व्यूढा प्राप्ता । विकटौ
विस्तीर्णौ यौ स्कंधप्रदेशौ तयोः प्रेखन् जटाकद्वापो यस्य. ॥ २० ॥

(११)

तुह रूवं पिच्छता । न हुंति जे नाह हरिसपन्हित्या ॥
समणा वि गयमणच्चिया । ते केवद्विणो जइ न हुंति । ११ ।
[तव रूपं पश्यंतो । न जवंति ये नाथ हर्षपरिपूर्णाः ॥
समनस्का अपि गतमनस्का एव ते केवद्विनो यदि न
जवंति. ॥ ११ ॥

ये प्राणिनस्तव रूपं प्रेक्षमाणा हर्षजरनिजरा न स्युस्ते सम-
नस्काः संझिनोपि गतमनस्काः असंझिन एव यदि केवद्विज्ञानिनो
न जवेयुः ॥ विरोधश्चात्र ये समनस्कास्ते कथममनस्काः केवद्विनस्तु
समनस्का अपि जावमनोवैकट्येनामनस्का एव स्युः क्षीणमोहत्वेन च
तेषां तथाविधाद्भ्रुतवस्तुनः सदा साक्षात्कारेपि हर्षोत्पत्तेरभाव
एव ॥ २१ ॥

पत्तानि असामन्नं । समुन्नइं जेहिं देवया अन्ने ॥
ते दिंति तुम्ह गुणसंकहासु हासं गुणा मज्ज. ॥ १२ ॥
[प्राप्तान्यसामान्यां । समुन्नतिं यैर्देवतान्यन्यानि ॥
ते ददते तव गुणसंकथासु हासं गुणा मह्यम्.] ॥ १२ ॥

यैर्जगत्कर्तृत्वादिर्निर्गुणैरन्यानि दैवतानि निःसामान्यां समुन्न-
तिमुच्चैः पदवीं प्राप्तानि त्वद्गुणसंकथासु क्रियमाणसु । ते गुणा मम
हास्यं ददते प्राकृतत्वात् पुंस्त्वं. ॥ १२ ॥

(१३)

दोसरहिअस्स तुह जिण निंदावसरंमि जग्गपसराए ॥
वायाइ वयणकुसद्धा वि बाद्धिसायंति मच्छरिणो ।३३।

[दोषरहितस्य तव जिना निन्दावसरे जग्गप्रसरया ।

वाचा वचनकुशद्धा अपि । बाद्धिशायंते मत्सरिणः] ३३

हे जिन ! दोषरहितस्य तव निन्दाप्रस्तावे पूर्वं वचनकुशला
अपि तदवसरे वाचा जग्गप्रसरया मत्सरिणो बाद्धिशायंते । अयमा-
ज्ञयः दुर्जनाः सूचिरंध्रमात्रमपि दूषणं ज्ञात्वा असंत्यपि वचनान्यारो-
पयितुमुपक्रमंते । त्वयि तु परमाणुमात्रमपि दोषमपश्यंतो हताशा एव
जाताः अत्र च जिनेति साज्जिप्रायं । यतो रागादिजेतृत्वाज्जिनः न
च रागादिदोषव्यतिरिक्तः कोपादिहेतुरस्ति. ॥ ३३ ॥

अणुरायपद्धवित्थे । रइवद्धिफुरंतहासकुसुमंमि ।

तवताविउंवि न मणो । सिंगारवणे तुहद्धीणो ॥२४॥

[अनुरागपद्धववति । रतिवद्धिस्फुरद्धासकुसुमे ॥

तपस्तापितमपि न मनः । शृंगारवने तवाद्धीनम्] ॥२४॥

अनुराग एव पद्धवौघस्तद्धति । रतिरनुरागस्यैव नैरंतर्येण प्रवर्द्ध-
माना संततिः सैव वद्धिस्तस्यां स्फुरत् स्मितमेव कुसुमं यत्र । एवंविधे
शृंगारवने तव मनस्तपोज्जिस्तप्तमपि न समाश्रितं प्राकृतत्वात् पुंस्त्वं. २४
आणा जस्स विद्धइआ । सीसे सेसव्व हरिहरेहिंपि।
सो वि तुह जाणजद्धणे। मयणो मयणं विअ विद्धीणो ३५

[आज्ञा यस्य विद्वंबिता। शीर्षे शेषेव हरिहराज्यामपि॥
सोऽपि तव ध्यानज्वलने । मदनो मदन इव विद्वीनः] २५॥

यस्य कामस्याज्ञा शीर्षे विद्वगिताऽनेकार्थत्वाद् धातूनां । सप्र-
णयमारोपिता शेषेव । इष्टदैवतनिर्माव्यमिव । सोऽपि जगत्रयेपि अप्र-
तिहतपराक्रमो मदनो जवतो ध्यानधनंजये मदनमिव इक्षुकमि-
वविद्वीनः २५.

पइं नवरि निरजिमाणा । जाया जयदप्पभज्जणुत्ताणा ।
वम्महनरिंदजोहा । दिच्छिच्छोहा मथच्छीणम् ॥ २६ ॥

[त्वयि केवलं निरजिमाना। जाता जगदर्पञ्जनोत्तानाः ।
मन्मथनरेंद्रयोधा । दृष्टिङ्कोजा मृगाङ्गीणाम्.] । २६ ।

मन्मथनरेंद्रयोधाः के ते मृगाङ्गीणां दृग्द्वेषाः त्वयि नवरं
नष्टाहंकाराः संजाता योधाः किं जगद्धेन जगद्धर्त्तिनो जनास्तेषां
दर्पञ्जनोत्तानाः समुद्धरकंधराः । अत्र चाणुराय० गाथया मन्मथ-
राज्ञो राजधान्याः शृंगारस्तस्य द्वेष उक्तः । आणा ज० इत्यादिना
तदीशस्य मारस्य द्वेषः । पइं० इत्यादिना हतं सैन्यमनायकमिति न्या-
येन तत्सैनिकानां न्यत्कारः । प्रजुणा कृत इति गाथात्रयसमुदाया-
ऽर्थः ॥ २६ ॥

विसमा रागदोसा । निंता तुरयव्व उप्पहेण मणम्॥
वायंति धम्मसारहि । दिछे तुह पवयणे नवरं ॥ २७ ॥

[विषमौ रागद्वेषौ । नयंतौ तुरगाविवोत्पथेन मनः ।
तिष्ठतो धर्मसारथे । दृष्टे तव प्रवचने निश्चितम्] ॥१७॥

हे धर्मसारथे तव प्रवचने दृष्टे विषमौ रागद्वेषौ दुर्दान्ततुरगा-
विव मन उत्पथे नयन्तौ पंथा ज्ञानाद्यात्मको मोक्षमार्गस्तस्मादितरमार्गं
नावतिष्ठेते । तन्निवृत्तौ च जीवानां सत्पथप्रस्थानं स्वतः सिद्धमेव
अत्र च धर्मस्य रथत्वमज्जणितमपि सारथिशब्दोपादानसामर्थ्याद् द्वभ्यं
अथवोक्तिः निंता तुरय व्व उप्पहेणं अणंति यथा दुर्दान्तौ तुरगौ
अनः शकटं उत्पथेऽङ्गुलमार्गे नयंतौ सारथेः प्राजनदंमे दृष्टे पथ्येवा-
वतरतस्तद्वदिहापि ॥ १७ ॥

पच्चद्वकसायचोरे । सद्संनिहित्रासिचक्रधणुरेहा ॥
हुंति तुह च्चिअ चदणा। सरणं जीआण ञवरन्ने ॥१८॥
(प्रत्यद्वकषायचोरे । सदासंनिहितासिचक्रधनुरेखौ ॥
जवतस्तवैव चरणौ। शरणं जीतानां जवारण्ये) ॥ १८ ॥

नवाऽरण्ये जीतानां जविनां जवचरणौ एव शरणं जवतः जव०
कि० प्रत्यद्वा कषाया एव चौरा यत्र । चरणौ कि० सदा सन्निहिता-
सिचक्रधनूरूपा रेखा ययोः ॥ १८ ॥

तुह समय सरप्पद्वट्टा। जमंति सयत्तासु रुक्कजाईसु ॥
सारणि जद्वं व जीवा । गाण्ठाणेषु बज्जंता ॥१९॥

(तव समयसरोच्चष्टा च्रमंति सकदासु रू (वृ) कृजातिषु ॥
सारणिजद्वमिव जीवाः।स्थानस्थानेषु बध्यमानाः३९॥

तव समयः सिद्धान्तः स एवोपदेशामृतप्ररितत्वेन सर इव सरस्त-
स्माद् च्रष्टा जीवाः । रूकृजातिषु रू० योनिषु सकदासु चतुरशीति-
द्वकृमितासु च्राम्यंति ठाण० योनिषु २ बध्यमानाः प्रस्तावात्कर्मजिः
सारणिजद्वमिव यथा कुट्याजद्वं तमागादपवाहितं सकदा० वृकृ-
जातिषु भ्राम्यति । स्थानेषु २ आद्ववाद्वेषु बध्यमानं एकस्मिन् पूरिते
अन्यत्र संसरणाय ॥ ३९ ॥

सद्विद्वि व्व पवयणे । तुह गद्विष् उहुं अहो विमुक्कम्मि॥
वच्चंति नाह कूवयरहद्वघरिसंनिहा जीवा ॥ ३० ॥
[सद्विद्व इव प्रवचने । तव गृहीते ऊर्ध्वमधो विमुक्ते ।
व्रजंति नाथ कूपारघद्वघटीसंनिजा जीवाः] ॥ ३० ॥

तव प्रवचने गृहीते सेविते ऊर्ध्वं स्वर्गादिषु यांति । तस्मिन्नेव
वैपरीत्येन विमुक्ते अधो नरकादिषु व्रजंति । उपमामाह कूपार-
घद्वघटीमाज्ञातुद्व्याः सद्विद्वे गृहीते विमुक्ते च यथा ताः सद्विद्वे
गृहीते कूपस्योपरितनं प्रदेशं यंत्रप्रयोगात् प्राप्नुवंति त्यक्ते च जद्वे
अधः कूपस्यैव व्रजंति । ३० ।

द्वीद्व्याश् निति सुक्काअन्ने जह तित्थिआ तहा न तुमम॥

तह वि तुह मग्गदग्गा । मग्गंति बुहा सिवसुहाइं३१।
(लीद्वया नयंति मोहमन्ये यथा तीर्थिका तथा न त्वम्।

तथापि तव मार्गलग्नामृगयंते बुधाः शिवसुखानि ।३१।

यथान्ये सौगतादयस्तीर्थिका द्वीद्वया “मृष्टी शय्या प्रातरुत्थाय
पेये” त्याद्यनुष्ठानेन मोहं प्रापयंति तथा न त्वं । तथापि तव मार्गो
ज्ञानादिस्तत्र द्वा विबुधाः शिवसुखानि मार्गयंति ॥ ३१ ॥

सारि व्व बंधवहमरणभाइणो जिण न हुंति पइं दिट्ठे।
अस्केहिं वि हीरंता जीवा संसारफद्वयंमि ॥ ३२ ॥
(शारय इव बंधवधमरणजागिनो जिन न जवंति त्वयि दृष्टे।

अङ्कैरपि ह्रियमाणा जीवाः संसारफद्वके ॥ ३२ ॥

संसार एव चतुरंतत्वात् फलकस्तत्र त्वयि देवतत्त्वबुद्ध्या दृष्टे जी-
वा बंधादिजागिनो न जवंति अपिशब्दस्य जिनक्रमत्वादङ्कैरिन्द्रियै-
ह्रियमाणाः संचार्यमाणाः सारयो यथा बंधवधमरणानि प्रतीतानि न
जजंते पदे दृष्टे ॥ ३२ ॥

अवहीरिआ तए पहु निंति निओगिक्कसंखद्वाबद्धा ।
काद्वमणंतं सत्ता । समं कथाहारनीहारा ॥ ३३ ॥

(अवधीरितास्त्वया प्रज्ञो नयंति निगोदै(योगै)कश्रुंखद्व-
बद्धाः कालमनंतं सत्त्वा समं कृताहारनीहाराः)॥३३॥

त्वया अवगणिताः सत्त्वाः अनंतकालं प्रस्तावान्निगोदेषु नयन्ति ॥
 अवधीरणा च सामग्रीवैकल्येनैव धर्मोपदेशाद्यभावात् निगोदरूपा एवैका
 संलग्ना शृंखला तथा नियंत्रिताः । तथास्थितैरेव तद्भवयोग्याहारैः
 सर्वेयुगपदाहारं कुर्वन्ति तत्परिणामे च नीहारमपि उच्छ्वासनिश्वासयो-
 रूपद्वक्त्रं चैतत् । अन्येपि ये नियोगिप्रमुखाः प्रजुणा अवगणिताः
 स्युस्तेऽपि निगोदप्रायेषु गुप्तिगृहेषु । अयःशृंखलावद्धा युगपत् कृता-
 हारानीहाराश्च । भूरिकाळं गमयतीत्युक्तिदेशः ॥ ३३ ॥

जोहिं तविआणं तवनिहि जायइ परमा तुमम्मि पन्निवत्ती
 दुस्काइं ताइं मन्ने न हुंति कम्मं अहम्मस्स ॥३४॥

(यैस्तापितानां तपोनिधे जायते परमा त्वयि प्रकृष्टा प्र-
 तिपत्तिः ।

दुःखानि तानि मन्ये न ज्वन्ति कर्माधर्मस्य) ॥३४॥

यैर्दुःखैस्तापितानां कदर्थितानां । त्वयि प्रकृष्टा प्रतिपत्तिः प्रीति-
 र्जायते । तानि दुःखानि पापसत्त्वानि नज्वन्ति । पुराकृतदुःकृत-
 वशात् जीवा दुरवस्थां प्राप्नुवन्ति । तत्र च येषां सर्वज्ञे रुचिर्जायते
 तेषां कथं दुःखान्यधर्मकर्तृकाणि ? (अपि तु नाधर्मकर्तृकाणि) प्रत्युत
 स्पृहणीयानीत्यर्थः ॥ ३४ ॥

होही मोहुच्छेजं तुह सेवाए धुव त्ति नंदामि ॥

जं पुण न वंदिअव्वो तत्थ तुमं तेण जिज्जामि ॥३५॥

(नविष्यति मोहच्छेदस्तव सेवया ध्रुव इति नन्दामि ॥
यत् पुनर्न वंदितव्यस्तत्र त्वं तेन क्लीये) ॥ ३५ ॥

तव सेवया मोहस्योच्छेदो भविष्यतीति हेतोर्हर्षं वहामि यत् पुन-
स्तत्र मोहोच्छेदे त्वं न वंदनीयस्तेन क्लीणो ज्वामि । त्वया मोहोच्छे-
दन मां स्वपदवीमारोपयिष्यता करिष्यते सुस्वामिधर्मः मम तु प्रणाम-
मात्रेणापि रहितस्य कृतघनत्वं तथास्थितेरेव च केवल्ली केवलिनं न-
नमति ॥ ३५ ॥

जो तुह सेवाविमुहस्साहुंतु मा ताउ मह समिच्छीउं ॥
अहिगारसंपया इव । परंतविमंबणफलाउं ॥ ३६ ॥
(यास्तव सेवाविमुखस्य जवंतु मा ता मम समृद्धयः ।
अधिकारसंपद इव । पर्यंतविमंबनफलाः) ॥ ३६ ॥

याः त्वत्सेवाविमुखस्य मिथ्यादृष्टेः समृद्धयस्ताः समृद्धयो मा चू-
वन् मम । यतः पर्यंते विमंबनैव फलं यासां व्यसनासेवनात् दुर्गतिपात-
हेतुत्वेन का इवाधिकारो राजनियोगस्ततो याः संपदस्ता इव ता अ-
प्यंते राजकोपादिना विमंबनफलाः स्युः ॥ ३६ ॥

भित्तूण तमं दीवो । देव पयत्थे जणस्स पयमेइ ॥
तुह प्रण विवरीयमिणं । जइक्कदीवस्स निव्वरिअम् ॥ ३७ ॥
[भित्त्वा तमो दीपो देव पदार्थाञ्जनस्य प्रकटयति ॥

(१९)

तव पुनर्विपरीतमिदं । जगदेकदीपस्य निर्वृत्तम्] ३७॥

अन्यो दीपस्तमो अंधकारं जित्वा घटादीन् पदार्थान् प्रकटयति
तव पुनः केवलाद्योकप्रकाशकत्वेन जगदेकदीपस्य इदं दीपकार्यं
विपरीतं निःपतितं निर्व्यूढं । त्वं तु पूर्वं स्वोपदेशांशुज्जिर्भव्यानां
जीवादिपदार्थान् प्रकटयस्यवबोधयसि ततस्तत्त्वाऽवबोधोत्पादनेनैव
तमोऽज्ञानं जिनस्ति ॥ ३७ ॥

मिच्छत्तविसपसुत्ता । सचेयणा जिण न हुंति किं जीवा ॥

कन्नम्मि कमइ जइ।कित्तिअं पि तुह वयणमन्तस्स ॥३८॥

[[मिथ्यात्वविषप्रमुक्ताः।सचेतना जिन न जवंति किं जीवाः ।

कर्णयोः कामति यदि कियदपि त्वद्धचनमंत्रस्य]॥३८॥

मिथ्यात्वमेव विषं तेन प्रमुक्ता विगलितसंविदो जनाः किं सचेत-
ना न स्युः ? स्युरेव । चिन्नातीपुत्रादिवद् यदि तेषां कर्मे त्वत्सि-
द्धान्तमंत्रस्य कियन्मात्रं पदमात्रमपि प्रविशति अन्येपि ये विषमुच्छिता-
स्तत्कर्षे गारुडमंत्राद्गरुडयत्रयपतने सचेतनाः स्युरेव ॥ ३८ ॥

आयन्निआ खण्णं पि । पइं थिरं ते करिंति अणुत्त ।

परसमया तह विमणं । तुह समयन्नूण न हरंति ॥३९॥

[आकर्षिताः क्षणार्द्धं । त्वयि स्थिरं ते कुर्वन्त्यनुरागं ।

परसमयास्तथापि । मनस्तव समयज्ञानां न हरंति.]॥३९॥

(३०)

ये परसमयाः कुतीर्थिकागमाः कृणार्धमप्याकर्मितास्त्वयि स्थिर-
मनुरागं कुर्वन्त । तथापि ते तव समयज्ञानां मनो न हरन्ति । परस्परासं-
वद्धत्वेन फट्गुत्वात् यथा यथा श्रूयन्ते तथा तथा यथार्थाजिधायिनि त्व-
यि प्रीतिं जनयन्ति इति स्थाने ॥ ३९ ॥

वाईहिं परिग्गहित्रा । करन्ति विमुहं खणेण पडिवक्कम् ॥
तुज्ज नया नाह महागय व्व अन्ननुन्नसद्वग्गा ॥ ४० ॥
[वादि(जि)जिः परिगृहीताः । कुर्वन्ति विमुखं कृणेन
प्रतिपद्दं ॥

तव नया नाथ महागजा इवान्योन्यसद्वग्गाः] ॥ ४० ॥

तव नैगमादिनयाः..... वादिजिःस्वपद्दव्यवस्थापनेन परपद्दविक्ले-
पाय प्रयुक्ताः कृणात्तिपद्दं विमुखं कुर्वन्ति । वाजिजिः कृतपरिक्ले-
पाः ॥ ४० ॥

पावंति जरां असमंजसा वि वयणेहिं जेहिं परसमया ।
तव सवणहोअहिणो । ते मंदा बिन्दुनिस्संदा ॥४१॥

ए तंति यतोऽसमंजसा । अपि वचनैर्यैः परसमयाः ।
तव सवणहोअहेस्तानि मन्दा बिन्दुनिस्स्यंदाः ॥४१॥

विन्दुनिस्स्यंदाः परसिद्धान्ता यैर्वचनैश्चन्द्रसूयोपरागादिरूपैः
श्लाघं तप्ये । तानि च वचनानि मन्दानि अद्वयविषयत्वेन स्तोकप्रका-

शकानि अतः श्रुतमहोदधेर्ज्ञानजलविप्रुषां शीकराणीव अयमा-
शयः श्रुतकेवलिनो असंख्येयजवान् जीवानां प्रतिपादयन्ति त्व-
त्समयपारगाः । तत्पुरो ग्रहोपरागादिज्ञानप्रकाशकं यत्किंचिदेत-
त् ॥ ४१ ॥

पद् मुक्ते पोअस्मि व । जीवेहिं नवन्नवस्मि पत्ताउ ॥
अणुवेलभावयामुहपणिएहिं विरुंबणा विविहा ॥ ४२ ॥
[त्वयि मुक्ते पोत इव । जीवैर्भवार्णवे प्राप्ताः ॥
अनुवेलमापदा(गा)मुखपतितैर्विरुंबना विविधाः] ॥ ४२ ॥

आपदो जलज्वलनाद्यास्तन्मुखपतितैर्जीवैर्भवारण्ये त्वयि मु-
क्ते सति प्रतिक्षणं अनेका विरुंबनाः प्राप्ता यथा पोते मुक्ते आपणामु-
खपतितैर्मज्जनोन्मज्जनादिविरुंबनाः प्राप्यन्ते ॥ ४२ ॥

बुच्छं अपन्निआगयमच्छन्नवंतो मुहुत्त वसिएण ।
भावट्टी अयराइं । निरंतरं अप्पइट्टाणे ॥ ४३ ॥
[उषितमप्रार्थितागतमत्स्यजवान्तर्मुहूर्त्तमुषितेन ।
षट्षष्टिसागरोपमाणि निरंतरमप्रतिष्ठाने] ४३ ॥

हे देव ! परेषां का कथा मयैव सप्तमनरकमध्यवर्त्तिनरके
प्राप्ते अप्रतिष्ठानाभिधे षट्षष्टिः ६६ सागरोपमाणि उषितं । मया किं-
विधेन अर्चितितागते मत्स्यजवेऽन्तर्मुहूर्त्तमात्रकाद्वमुषितेन यद्वाऽप्रार्थि-
तोपनते मत्स्यजवेऽन्तर्मुहूर्त्तमुषितेन । सागरोपमापेक्षया मुहूर्त्तस्यात्यन्तस्तो-

(३३)

कत्वेन सतोप्यविवक्षितत्वान्निरंतरमित्युक्तं । अत्र च मत्स्यशब्दः सामान्यमत्स्यवाच्यपि तं दुःखमत्स्यवाची ॥ ४३ ॥

सीञ्जन्द्वासधारानिवायदुःखं सुतिस्कमणुचूत्रं ।

तिरिअत्तणंमि नाणावरणसमच्छाइएणावि ॥ ४४ ॥

[शीतोष्णवर्षधारानिपातदुःखं सुतीक्ष्णमनुचूतम् ।

तिर्यक्त्वेऽपि ज्ञानावरणसमवच्छादितेनापि] ॥ ४४ ॥

मया तिर्यक्त्वेपि उत्पन्नेन इत्यर्थः । शीतोष्णवर्षधारा निपातशब्दः शीतादित्रये योज्यः सुतीक्ष्णं दुःसहं सोढं ज्ञानावरणारूपेण कर्मणा उत्प्राबट्येन उदितेन अपिर्विरोधे यः किल नानाविधैरावरणैराच्छादितः स्यात्कथं स शीतादिज्जिरञ्जिचूषणे इति ॥ ४४ ॥

अंतोनिस्कंतेहिं । पत्तेहिं पिअकलत्तपुत्तेहिं ॥

सुन्ना मणुस्सज्जवणाडणसु निब्जाइआ अंका ॥ ४५ ॥

[अंतर्निष्क्रान्तैः प्रातैः (पात्रैः) प्रियकलत्रपुत्रैः ॥

शून्या मनुष्यजवनाटकेषु निजालिता अंकाः] ॥ ४५ ॥

हे देव ! इह संसाररंगांतरे सर्वत्राखंडिताङ्गस्य मोहनरेशस्य पुरः कर्मपरिणामसूत्रधारेण चतुर्गतिनाटकान्यजिधीयते तन्मध्याच्च अजिनोयमानेषु मनुष्यगतिरेव तत्तदवस्थाविशेषानुभूयमानशृंगारादिरसात्मकत्वेन नाटकानीव तेषु मनुष्यगतिनाटकेषु नरजवेषु उत्पन्नेन

मया अंकात्संगात् शून्यानि ध्याता दृष्टाः कैः प्रियकक्षत्रपुत्रैः किंवि-
धैर्द्वैः अंतर्मध्यादुत्संगस्यैव निःक्रांतैरायुःक्षयेण मृतैः । आटकेषु
अपि विष्कंजसूचिताभिनेयवस्तुसमाधिरूपा अंकाः ते च रसांगण-
मध्यान्निष्क्रामद्भिश्चतुर्विधाजिनयनिपुणैरजिनायकपात्रैः शून्याः स्युः
पात्राण्यपि कलत्राणि रूपाणि ज्वंति ॥ ४५॥

दिष्ठा रिउरिद्धीत् । आणात् कया महद्भिद्वअसुराणं ।
सहिआ यहीणदेवत्तणेसु दोगच्चसंतावा ॥ ४६ ॥

[दृष्टा रिपुक्छय । आज्ञाः कृता महर्द्धिकसुराणाम् ॥
सोढाववहीनदेवत्वेषु । दौर्गत्यसंतापौ] ॥ ४६ ॥

दृष्टा रिपुसमृद्धयः । सुरेष्वपि स्यादरातित्वं । आज्ञाः कृता मह-
र्द्धिकसुराणां हीणः क्खिषकत्वादिषु दौर्गत्यं निःसत्त्वं संताप-
श्चतौ सोढौ ॥ ४६ ॥

सिंचतेण जववणं । पद्धटा पद्धिआ रहट्टुव्व ॥

घडिसंठाणोउसप्पिणिअवसप्पिणिपरिगया बहुसो ॥४७॥

[सिंचता जववनं परिवर्त्ताः । प्रेरिता अरघट्ट इव ॥

घटीसंस्थानोत्सर्पिण्यवसर्पिणीपरिगता बहुशः] ॥४७॥

मयाऽरघट्टकेनेव एकदेशे समुदायोपचारात् परिवर्त्ताः पुङ्गवपरा-
वर्त्ता अतिवाहिताः घटीसंस्थानेन परिवर्त्तमानान्जिरुत्सर्पण्यवसर्पिणी-

जिः परिगताः समेताः जववनमजिषिंचता अरघटकोपि वनं अजिषिंचन-
रघटपरावर्त्तान् बहुशः परिवर्त्तयति तत्र घटिमात्रामूत्रादारज्य पर्यवसान-
पर्यंत एकः परावर्त्तः । तेष्यानुपूर्व्या स्थिताजिर्घटीजिरुपेताः स्युः । ४७।

भमिउं कालमणंतं । जवंमि जीउं न नाह डुस्काणं ॥
संपइ (य)तुमंमि दिष्टे । जायं च जयं पलायं च) ॥४८॥
[त्रान्तः कालमनन्तं । जवे जीतो न नाथ डुःखानाम्।
संप्रति त्वयि दृष्टे । जातं च जयं पलायितं च] ॥४९॥

संसारे अनंतकालं त्रान्तस्तत्र च डुःखेभ्यो न जीतः सांप्रतं
त्वयि दृष्टे जातं जयं पलायितं चौ तुव्यकालवाचकौ कोपादिजि-
रित्यं विमंबित इति जातं (जयं) । इत्यं शमादिजिनिैराकरिष्ये इति
गतं चेत्यर्थः ॥ ४८ ॥

जइ वि कयत्थो जगगुरु । मज्जब्बो जइ वि तह वि पत्थेमि ॥
दाविज्जसु अप्पाणं । पुणो वि कइया वि अम्हाणं ॥४९॥
[यद्यपि कृतार्थो जगद्गुरो मध्यस्थो यद्यपि तथापि प्रार्थये ॥
दर्शयेरात्मानं । पुनरपि कदाचिदप्यस्माकम्.] ॥ ४९ ॥

यद्यपि कृतोऽर्थः प्रयोजनं येन सः । रागद्वेषान्तरालवर्तिनि
मध्ये चिदात्मनि स्वस्वरूपे तिष्ठतीति मध्यस्थः य एवंविधः स कथं
अप्रार्थितः परार्थाय यतते इत्यतः प्रार्थयामि इत्युक्तं प्रार्थनामाह

कदाचिदपि कस्मिंश्चिद्देशे काद्रे वा पुनः पुनरात्मानं दर्शयेः ॥४९॥
इत्र जाणगिपलीवित्रकम्मिन्धणवात्तबुद्धिणा वि मए ॥
भत्तीइ थुत्थो जवजयसमुद्दबोहित्थबोहिफलो. ॥५०॥
[इति ध्यानाग्निप्रदीपितकर्मेन्धनवालबुद्धिनापि मया ॥
जत्कया स्तुतो भवजयसमुद्दयानपात्रबोहिफलः] ॥५०॥

वात्तस्येव चातुर्यरहिता बुद्धिर्यस्य यत्र वात्ता तन्वी बुद्धिर्य-
स्य बोधिर्जिनधर्मावाप्तिस्तां फलति बोधिफलः स त्वमेवंविधो
जवजयमेव अत्तब्धमध्यत्वेन सुत्तुस्तरत्वेन समुद्दस्तत्र बोहित्थं
प्रवहणं ॥ ५० ॥

इति पंक्ति श्री धनपात्र कवि विरचित ऋषज-
पंचाशिकाऽ वचूरिसमेता संपूर्णा.

અથ શ્રી ધનપાલ કવિ વિરચિત શ્રી રૂપ- ભયંચારીકા ભાષા-અનુવાદ (ભાવાર્થ સહ)

- ૧ હે જગતના જીવોને કલ્પવૃક્ષ સમાન કામિત રૂળને આપનાર !
અને રાગરૂપી કમળના વનને નિમીલન કરવા (સંકેતી દેવા)
અંદ્રકાન્તિ સમાન ! તથા સમસ્ત મુનિગણના નાયક ! હે ત્રિકોક-
ચુડામણિ (મોક્ષના મંડનરૂપ) પ્રભુ ! આપશ્રીને અમારો નમ-
સ્કાર હો ! ! !
- ૨ તેમજ ક્રોધરૂપી અગ્નિને શાન્ત કરવા મેઘ સમાન ! શ્રેષ્ઠ એવી
જ્ઞાન દર્શનરૂપ લક્ષ્મીના વિલાસધર ! મોહરૂપી અંધકારના સ-
મૂહને ટાળવા સૂર્ય સમાન ! અને ગુણના સમુદાયરૂપી પૌરજ-
નોને વસવા માટે નગર તુલ્ય એવા હે પ્રભુ ! આપ જ્યવંત વર્તો !
- ૩ મોહરૂપી અંધકારથી વ્યાપ્ત એવા કારાગૃહમાં પૂરાયેલા
મુજને, દૈવયોગે મહા આકરા રાગદ્વેષના પરિણામરૂપી અંધીનેા
છેદ થવા રૂપ કપાટ સંપુટ ઉઘડી જવાથી, સૂર્ય સમાન આપનું
દર્શન થયું. અર્થાત્ અર્પૂર્વ કરણ (અર્પૂર્વ વીર્યોલ્લાસ) થી અંધી
ભેદ કરી પછી સમકિત રત્ન પામી સદ્વિવેકવડે આપ પરમા-
ત્માનું હું દર્શન પામ્યો.
- ૪ હે જિનરવિ ! આપના દર્શનના આનંદથી વિકસિત થતાં ભવ્ય-

કમલોમાંથી લોલી ભાવને પામેલા મોહાન્ધકારરૂપ ભ્રમરના સ-
મૂહ છૂટા પડી જાય છે. એટલે આપના અપૂર્વ દર્શનયોગે ભવ્ય-
જનોનો મોહાન્ધકાર દૂર ટળે છે.

૫ હે નાથ ! આપ નાભિ કુલગરના ગૃહમાં અવતર્યા તે વારે સર્વાર્થ
(સર્વાર્થ સિદ્ધ) નામના દેવ વિમાનનું શ્રેષ્ઠતા સંબંધી સર્વ અ-
ભિમાન ગળી ગયું.

૬ અચિંત્ય અને દુર્લભ મોક્ષ સુખ આપનાર અપૂર્વ કલ્પવૃક્ષ એવા
આપનો અવતાર થયે છતે હે જગદ્ગુરુ ! કલ્પવૃક્ષો! શરમાઈ
ગયાં હોય તેમ અંતર્ધાન (અદૃશ્ય) થઈ ગયાં.

૭ (પ્રભુનાં પાંચે કલ્યાણુક સમયે સર્વત્ર ઉદ્યોત થાય છે તે વાત કહે
છે) કાળ ચક્રના એક પડખે આ અવસર્પિણી કાળમાં આપનો
જન્મ થયે છતે ત્રીજા આરો જાણે સુવર્ણમય હોય એવો દીપી
રહ્યો.

૮ જ્યાં આપને જન્મ અભિષેક થયો અને જ્યાં આપ શિવસુખ
સંબંધી સંપદાને પામ્યા તે બંને અષ્ટાપદ શૈલો અન્ય ગિરિવ-
રોના મુકુટરૂપ થયા. (તેમાં અષ્ટાપદ એટલે સુવર્ણ, તેનો શૈલ
એટલે મેરુ, જ્યાં પ્રભુનો જન્માભિષેક દેવોએ કર્યો તે તથા
બીજા અયોધ્યાની નજીકમાં રહેલો અષ્ટાપદ નામે પર્વત જ્યાં
પ્રભુ મોક્ષે પધાર્યા.)

૯ ઈંદ્રવડે જલદી રાજ્યાભિષેક કરાયેલા આપને સવિસ્મય દે-
ખનાર યુગલિયાને ધન્ય છે, જેમણે કમળનાં પત્રોવડે અભિષેક
જળ ચિરકાળ (હાથમાં) ધરી રાખ્યું હતું.

૧૦ વિદ્યા અને શિક્ષકળા જેમણે દર્શાવ્યાં છે તથા સમસ્ત લોકો-

વહાર જેમણે સ્પષ્ટ સમજાવ્યો છે એવા આપ જેમના સ્વામી થયા છો તે પ્રજા કૃતાર્થ થયેલી છે.

૧૧ જેમણે બંધુઓને (પુત્રોને) પૃથ્વી વહેંચી આપી છે અને એક વર્ષ પર્યંત અવિચ્છિન્નપણે દ્રવ્ય સમૂહનું દાન દીધું છે એવા આપે હે ધીર! જે નિયમધુરા ધારણ કરી છે તે ધુરાને બીજા કોણ ધારી શકે? (ધીર કહેવાથી વર્ષ પર્યંત પ્રભુએ ક્ષુધા પરિસહ સહ્યો એ વાત સૂચવી.)

૧૨ હે જગદ્ગુરુ ! રાજ્ય સમયે આલિંગન કરેલી અને દીક્ષાસમયે પરિત્યાગ કરેલી રાજ્યલક્ષ્મીની અશ્રુધારાજ હોયતી ! એવી કાળજી જેવી કાળી કેશજ ટાવડે ભૂષિત સ્કંધ વાળા આપ શોભી રહ્યા છો.

૧૩ અનાર્ય દેશોમાં અનાર્ય લોકોને આપે મૌન વ્રત ધારીને ઉપશાન્ત કર્યાં (તે ચુકતજ છે કેમકે) સત્ પુરૂષો મૌનપણેજ પરનાં શુભ કાર્ય સાધી આપે છે.

૧૪ મુનિઅવસ્થામાં પણ આપના ચરણમાં લીન થયેલા નમિ અને વિનમિ વિદ્યાધરોના નાયક થયા. ગુરૂની ચરણુ સેવા કદાપિ નિષ્કૃણ થતીજ નથી.

૧૫ મેઘ જેમ વનવૃક્ષને સંતોષે તેમ જેણે તપ શોષિત અને નિરાહાર એવા આપને વર્ષના અંતે [ઇશ્વરસથી] સંતોષિત કર્યાં તે શ્રેયાંસકુમારનું કલ્યાણ થાઓ.

૧૬ ' જ્ઞાન કલ્યાણક આશ્રી કહે છે ' જેમ સંપૂર્ણ સૂર્યોદયવાળા દિવસમાં ગગન અંતર્વર્તી સમસ્ત અંધકાર નષ્ટ પામે છે તેમ

(૨૯)

નિર્મળ કેવળ ઉત્પન્ન થયું છે જેને એવા આપ વિદ્યમાન છતે જ-
ગતનો મોહવિલય પામે છે.

- ૧૭ કેવળ મહિમા અવસરે ભરતે આપને ચક્ર [રત્ન] સદૃશ
લેખ્યા. [તેનું કારણ એ કે] વિષમ એવી વિષયતૃષ્ણા મ્હોટા
ને પણ મતિમોહ ઉપજાવે છે.
- ૧૮ [કેવળ ઉત્પત્તિ પછી તરત] આપના પ્રથમ સમવસરણના પ્રા-
રંભમાં કેવળ દેવાંગનાઓ [ની દેહકાંતિ] એ કરેલો છે ઉદ્ધોત
જેનો એવી અગ્નિ દિશા જાણે સેવા નિમિત્તે સાક્ષાત્ આવેલા
અગ્નિ દેવતાજ હોય તેવી શોભી રહી હતી.
- ૧૯ આપના પ્રથમ દર્શન સમયે (કચ્છ મહાકચ્છ વિના) પ્રથમ ઉત્પન્ન
થયેલા અત્યંત નમ્ર તાપસોએ ગ્રહણ કરેલાં વ્રતના ભંગવડે મ-
લીન એવો પોતાનો મુખરાગ નિષ્ચયે (નમસ્કારના મિષે) ઢાંકી
દીધો. મતલબ કે જગત્ જનો સમક્ષ પ્રભુ સાથે વ્રત લાહી, પોતે
નિઃસત્વ થઈ તાપસપણું આદર્યું તેથી લજ્જાવડે સ્વમુખ દેખા-
ડવા અસમર્થ છતા તેમણે પ્રણામને મિષે મસ્તક નમાવી દીધું.
- ૨૦ તે તાપસોવડે વિંટાયેલા અને વિશાળ સ્કંધ પ્રદેશ ઉપર વિસ્ત-
રેલા જટા ઠલાપ વાળા એવા આપે ક્ષણવાર કુળપતિ (તાપસા-
ચાર્ય)ની શોભા ધારણ કરી. (કેમકે પછીતો તાપસોએ પ્રભુના
ઉપદેશથી શ્રમણલિંગ સ્વીકારેલું છે.)
- ૨૧ હે નાથ! આપની મુખમુદ્રા જ્ઞેનારા જે હર્ષ પરિપૂર્ણ થતા ન-
થી તે જ કેવળજ્ઞાની ન હોય તો સંજ્ઞી છતાંપણુ અસંજ્ઞીજ સ-
મજવા.
- ૨૨ જે જગતકર્તૃત્વાદિક (કલ્પિત) ગુણોવડે અન્ય દેવો અસામાન્ય
સમુન્નતિ (અસાધારણ મોટાઈ) પામ્યાછે, તે (કલ્પિત) ગુણો

આપના સદ્ભૂત ગુણ સંબંધી કરાતા ગાનમાં મને હાસ્ય પેદા કરે છે.(એવા કારણથી કે ક્યાં કેવળ કલ્પિત મિથ્યા આરોપિત ગુણો વડે અન્ય દેવોએ મેળવેલી મિથ્યા આડંબરવાળી મોટાઈ અને ક્યાં સાચા સદ્ભૂત ગુણો પ્રગટ થયાથી આપને સહજ પ્રાપ્ત થયેલી ત્રિભુવન પૂજ્યતા.)

૨૩ હે જિન ! મત્સરી લોકો પ્રથમ વચન વહવામાં કુશળ છતાં દોષ રહિત એવા આપની નિંદા કરવાના પ્રસ્તાવે લાંગી તુટી વાણીવરે બાળકની જેવી ચેષ્ટા કરે છે. (કેમકે આપનામાં લેશમાત્ર પણ દોષ નહિ દેખવાથી તે બાપડા હતાશ બની બચ છે.)

૨૪ અનુરાગ (દૃઢરાગ) રૂપી પદ્મવોવાળા અને રતિ રૂપી વેલડી ઉપર સ્કુની રહેલ સિમત (હાસ્ય) રૂપી ફૂલવાળા શૃંગાર વદમાં તપથી તપ્ત થયેલું પણ આપનું મન લીન થયું નથી.(એ આશ્ચર્ય રૂપ છે.)

૨૫ જે કામદેવની આજ્ઞા હરિહરદિક દેવોએ પણ શેષા(દેવ-નિર્મલ્ય ચરણામૃત-પુષ્પમાલાદિક)ની પેરે પ્રેમ પૂર્વક મસ્તકે ચઢાવી છે તે કામદેવ પણ આપના ધ્યાનાનલમાં મીણની જેમ ઓગળી ગયો છે.

૨૬ જગત્જનોનો દર્પ દલવાને સમર્થ એવા મન્મથ રાજ(કામદેવ)ના યોદ્ધારૂપ મૃગાક્ષી સ્ત્રીઓનાં નેત્ર-કટાક્ષો કેવળ આપના વિષેજ નિષ્કૃળ થયાં. મતલબ કે સ્ત્રી કટાક્ષો કેવળ આપની ઉપર જ ફાવી શક્યા નહી.

૨૭ હે ધર્મસારથી ! આપનું પ્રવચન દીઠે છતે મનને ઉન્માર્ગે લઈ જનાર (ઉદ્ધત) ઘોડાની જેવા વિષમ રાગદ્વેષ (વિકારો) નિ-

શ્વિત માર્ગે ચાલે છે. એટલે કે તેઓ મનને મોક્ષમાર્ગ વિના બીજે ખોટા માર્ગે દોરી જઈ શકતા નથી.

૨૮ પ્રબળ કષાયરૂપ ચોરો જેમાં (વસે) છે એવા આ લવ અરણ્યમાં ભયથી ઉભંગેલા જનોને ખડ્ગ, ચક્ર અને ધનુષ્ય રૂપ રેખાઓ જેમાં સદા સારી રીતે અંકિત છે એવાં આપનાં ચરણોજ શરણુભૂત છે.

૨૯ આપના સિદ્ધાન્તરૂપી સરોવરથી બ્રહ્મ થયેલા જીવો જેમ નીકતું જળ સકળ વૃક્ષ જાતિમાં ઠેકાણે ઠેકાણે બંધાતું છતું ફરે છે તેમ સકળ ટાલ લક્ષ જીવાયોનિમાં કર્મવડે ઠેકાણે ઠેકાણે બંધાતા છતાં પરિશ્રમણ કર્યા કરે છે. મતલબ કે માર્ગ-બ્રહ્મ મહા વિ-ટંબના પામે છે.

૩૦ જેમ કૂપના અરહટ્ટની ઘટમાળા જળ ભરેલી ઉંચે આવે છે અને ઠાલી થયેલી નીચે જાય છે તેમ આપના વચનને આરા-ધેલા જીવો ઉદ્ધંગતિ પામે છે અને વિરાધેલા નીચીગતિને પામે છે.

૩૧ જેમ અન્ય બાધાદિક દર્શનીઓ સુકોમળ શય્યા ઉપર શયન કરવું, પ્રભાતમાં કાંજી પીવી વિગેરે (શરીરને સુખકારી) અ-નુષ્ઠાનથી (કષ્ટ વગર) મોક્ષ મેળવી આપે છે તેમ આપ કરતા નથી તો પણ (સમ્યગ્ જ્ઞાન દર્શન ચારિત્ર રૂપ) આપના સત્ય-માર્ગમાં લાગેલા વિચક્ષણો શિવસુખને ગવેષે છે. મતલબ કે બાધાદિકોએ કલ્પેલી સહેલી મુક્તિ પાયા વિનાની છે. ત્યારે જિનોએ કહેલી પુરૂષાર્થસાધ્ય મુક્તિ તેવી નથી પણ સાચી છે.

૩૨ હે જિન ! આ સંસારરૂપી ચોપાટમાં અક્ષો (ઇંદ્રિયો-પાસા) વડે સંચાર્યમાણુ થતા જીવો દેવતત્ત્વ યુદ્ધિથી આપને દીઠે

છતે પથડું દીઠે લખોટીઓની પેરે વધ, બંધ, કે મરણના ભાગી થતા નથી.

૩૩ હે પ્રભુ ! (સામગ્રી વિકળતા વડેજ ધર્મોપદેશના અભાવથી) આપના વડે ઉપેક્ષા કરાયેલા જીવો નિગોદરૂપ એકજ શૃંખલાથી નિયંત્રિત થયેલા અને સહુ સાથેજ આહાર નિહાર ક્રિયા કરતા અનંતકાળ ગમાવે છે.

૩૪ હે તપોનિધિ ! જે દુઃખોવડે કદરિંત થયેલા જનોને આપનામાં પરમ પ્રેમ પ્રગટે છે તે દુઃખો પાપાનુબંધી તો નથીજ કિંતુ પુણ્યાનુબંધી હોવાથી ઉલટાં તે પ્રશંસનીય છે.

૩૫ આપની સેવાથી મોહનો ઉચ્છેદ અવશ્ય થશે એ વાતથી હું પ્રમોહ પામું છું. પરંતુ મોહનો ઉચ્છેદ થયા બાદ આપને નહિ વંદાય એ વાતથી મને દુઃખ પેદા થાય છે. (કેમકે કેવળી કેવળીને ન નમે એવો નિયમ છે.)

૩૬ આપની સેવા વિમુખ એવા જે મિથ્યાદૃષ્ટિ જનો તેમની રાજ્યાધિકાર સંબંધી સંપદાની જેમ પરિણામે વિડંબનાકારી સંપદાઓ મુઝને ન પ્રાપ્ત થાઓ! મતલબ કે પરિણામે નીચી ગતિમાં જેથી જનારી સંપદા સંપદા નથી પણ વિપદારૂપજ છે.

૩૭ હે દેવ ! અન્ય દીપક વમસ્તોમ (અંધકાર) ને ભેદીને લોકને ઘટાઢિક પદાર્થો પ્રગટ દેખાડે છે, પણ જગતમાં અનન્ય દીપક એવા આપનું દીપકકાર્ય વિપરીત જણાય છે, કેમકે આપ તો પ્રથમ પોતાના ઉપદેશ રૂપી કિરણોવડે ભૈવ્ય જીવોને જીવાઢિક પદાર્થો અવબોધો છો અને પછી તત્વાવબોધ ઉત્પન્ન કરીનેજ અજ્ઞાન અંધકારને ભેદો છો.

૩૮ જેમના કર્ણમાં આપના વચન રૂપ મંત્રનું એક પણ પદ પડ્યું છે, તે જીવો મિથ્યાત્વ રૂપી વિષથી મૂર્છિત છતાં પણ (ચિલાતિપુત્ર—તથા રોહિણીયા ચોરની પેરે) શું સચેતન થતા નથી? અર્થાત્ ધાય છે.

૩૯ કુતીર્થિકનાં આગમ ક્ષણાર્ધ પણ સાંભળ્યાં છતાં આપના વિષે સ્થિર પ્રેમને પ્રગટાવે છે. તેથી તે આપના આગમના જાણકારનું મન હરી શકતા નથી. મતલબ કે પરસ્પર અસંબંધ પણાથી અસાર હોવાને લીધે જેમ જેમ તે સાંભળવામાં આવે છે તેમ તેમ યથાર્થવાદી એવા આપનામાં પ્રેમ પ્રગટાવે છે એ વાત યુક્તજ છે.

૪૦ વાદીઓ વડે (સ્વપક્ષમંડન વડે—પરપક્ષમંડન માટે) અશ્વેો સાથે પ્રયોજાએલા અન્યોઅન્ય સંલગ્ન હાથીઓની જેવા આપના નયો ક્ષણમાત્રમાં પ્રતિપક્ષ (શત્રુ) ને વિમુખ કરી નાંખે છે.

૪૧ જે જ્યોતિષ વિદ્યા પ્રમુખ વચનો વડે અસમજસ (પરસ્પર સંબંધ વિનાના) પરસિદ્ધાન્તો શ્લાઘા પામે છે તે આપના (અગાધ) સિદ્ધાન્ત સમુદ્રની પાસે માત્ર બિંદુએના કણીયા છે.

૪૨ જહાજ સમાન આપનો ત્યાગ કર્યો છે તે પ્રતિસમય આપહાના મુખમાં પડેલા જીવો લવસમુદ્રમાં વિવિધ વિડંબના પામે છે.

૪૩ (હે દેવ ! ખીજા જીવોનું તો શું કહેવું ?) અણુધાર્યા આવેલા તંદુળિયા—મચ્છના લવમાં અંતર્મુહૂર્ત કાળ વસી મેં સાતમી નરકમાં ૬૬ સાગરોપમ વ્યવધાન રહીત વીતાવ્યા.

- ૪૪ (હે દેવ !) તિર્થંચપણામાં પણ જ્ઞાનાવરણા કમંથા અત્યંત અવરાયેલા એવા મેં શીત, તાપ અને વર્ષા સંબંધી ભારે આકર્ષ દુઃખ અનુભવ્યું.
- ૪૫ હે દેવ ! મનુષ્ય ભવનાટકને વિષે પણ ઉત્પન્ન થયેલા મેં ઉત્સાહ ગના મધ્યથી ચાલી નીકળેલા એટલે આયુષ્ય ક્ષયથી મરણ પામેલા પ્રાપ્ત (પાત્રરૂપ) થયેલા પ્રિય પુત્ર કલત્ર વડે અંક શૂન્ય જોયા. મતલબ કે મનુષ્ય ભવોમાં પણ પ્રિય પુત્ર કલત્રાદિકના વિયોગથી ભારે દુઃખ સહુન કર્યું.
- ૪૬ (વળી હે દેવ !) દેવલોકમાં પણ મેં દુશ્મનોની સમૃદ્ધિ દેખી મહર્દિક (મહાસમૃદ્ધિવંત) દેવોની આજ્ઞાઓ ઉઠાવી અને નીચ એવા કિલ્લિવશ પ્રમુખ દેવપણામાં દારિદ્ર (નિઃસત્વ) અને સંતાપ સહ્યા.
- ૪૭ (હે દેવ !) ભવવનને સિંચતા એવા મેં અરહટ્ટ પ્રેરિત ઘટી સંસ્થાન અવસર્પિણી અને ઉત્સર્પિણી સમેત પરાવર્તની પેરે પુહ્ગલ પરાવર્તો બહુ વાર કર્યાં.
- ૪૮ હે નાથ ! હું સંસારમાં અનંતકાળ ભમ્યો, તો પણ તેમાં દુઃખથી ણહીનો નહીં. હુમણાં આપને દીઠે છતે ભય જાગ્યો; અને (સાથે જ) ભય ગયો. મતલબ કે કોપાદિકથી અઘી રીતે વિડંબના પામ્યો એમ ભય જાગ્યો અને ક્ષમાદિકથી તેમનું હું નિરાકરણ કરી નાંખીશ એમ ભય ટળ્યો.
- ૪૯ હે જગદ્ ગુરુ ! યદ્યપિ આપ કૃતાર્થ અને મધ્યસ્થ એટલે સ્વસ્વરૂપસ્થ છો. તથાપિ હું પ્રાર્થુ છું કે કદાચિત્તુ પણ એટલે કોઈ-

(૩૯)

ક દેશકાળને વિષે પણ ફરીને અથવા પુનઃ પુનઃ અમને આપનું
દર્શન દેશે.

૫૦ ધ્યાનાગ્નિ વડે દગ્ધ કરી નાંખ્યાં છે કર્મોધન જેણે એવા અને
અતિ દુસ્તર ભવ ભયરૂપી સમુદ્રને તરવા પ્રવહ્ણુ સમાન એવા
હે પ્રભુ ! આજબુદ્ધિ એવા મેં (ધનપાળે) સમ્યગ્ ધર્મની પ્રાપ્તિ
રૂપ કૃપાને આપનાર એવા આપની ભક્તિ વડે સ્તુતિ કરી છે.
(તેથી મને સમ્યગ્ ધર્મની પ્રાપ્તિ, નિર્ભળ ધ્યાનયોગે સકળ
કર્મોનો ક્ષય અને ભવ ભયનો પ્રણાશ થાઓ.) તથાસ્તુ. ઇતિ શમ્

શ્રી ધનપાળ પંચાશિકા

સાર્થ સંપૂર્ણ.

। ॐ अहं

। अथाष्टापदकल्पः।

(आर्यावृत्तम्)

वरधर्मकीर्त्तिक्रुषभो विद्यानन्दाश्रितः पवित्रितवान् ।
देवेन्द्रवन्दितो यं स जयत्यष्टापदगिरीशः ॥ १ ॥

यस्मिन्नष्टापदेऽनूदष्टापदमुख्यदोषलङ्घहरः ।

अष्टापदाभ ऋषज्ञः स जयत्यष्टा० ॥ २ ॥

ऋषज्ञसुता नवनवतिर्बाहुबन्निप्रभृतयः प्रवरयतयः ।

यस्मिन्नज्ञजन्नमूर्तं स० ॥ ३ ॥

अयुजुर्निर्वृतियोगं वियोगभीरव इव प्रज्ञोः समकम् ।

यत्रर्षिदशसहस्राः स० ॥ ४ ॥

यत्राष्ट पुत्रपुत्रा युगपद्वृषज्ञेण नवनवतिपुत्राः ।

समयैकेन शिवमगुः स० ॥ ५ ॥

रत्नत्रयमिव मूर्तं स्तूपत्रितयं चितित्रयस्थाने ।

यत्रास्थापयदिन्द्रः स० ॥ ६ ॥

(३७)

सिद्धायतनप्रतिमं सिंहनिषद्येति यत्र सुचतुर्घाः ।

ऋरतोऽरचयच्चैत्यं स०

॥ ७ ॥

यत्र विराजति चैत्यं योजनदीर्घं तदर्धपृथुमानम् ।

क्रोशत्रयोच्चमुच्चैः स०

॥ ८ ॥

यत्र चातृप्रतिमा व्यधाच्चतुर्विंशतिं जिनप्रतिमाः ।

ऋरतः सात्मप्रतिमाः स०

॥ ए ॥

स्वस्वाकृतिमितिवर्णाकवर्णितान् वर्तमानजिनविंबान् ।

ऋरतो वर्णितवानिह स०

॥ १० ॥

सप्रतिमान्नवनवतिं बन्धुस्तूपांस्तथार्हतस्तूपम् ।

यत्रारचयच्चक्री स०

॥ ११ ॥

ऋरतेन मोहसिंहं हन्तुमिवाष्टापदः कृताष्टपदः ।

शुशुजेऽष्टयोजनो यः स०

॥ १२ ॥

यस्मिन्ननेककोट्यो महर्षयो ऋरतचक्रवर्त्याद्याः ।

सिद्धिं साधितवन्तः स०

॥ १३ ॥

सगरसुताग्रे सर्वार्थशिवगतान् ऋरतवंशराजर्षीन् ।

यत्र सुबुद्धिरकथयत् स०

॥ १४ ॥

(३७)

परिखा सागरमकरं सागराः सागराशया यत्र ।

परितो रङ्गितिकृतये स० ॥ १५ ॥

द्वालयितुमिव स्वैनो जैनो यो गंगया श्रितः परितः ।

संततमुल्लोलकरैः स० ॥ १६ ॥

यत्र जिनतिलक दानाद्दमयन्त्यापे कृतानुरूपफलम् ।

ज्वालस्वजावतिद्वकं स० ॥ १७ ॥

यमकूपारे कोपात्किपन्नलं वादिनांहिणाक्रम्य ।

आरावि रावणोऽरं स० ॥ १८ ॥

भुजतंत्र्या जिनमहकृल्लंकेन्द्रोऽवाप यत्र धरणेन्द्रात्

विजयामोघां शक्तिं स० ॥ १९ ॥

यत्रारिमपि वसन्तं तीर्थे प्रहरन् सुखेचरोऽपि स्यात् ।

वसुदेवमिवाविद्यः स० ॥ २० ॥

अचक्षेऽत्रोदयमचक्षं स्वशक्तिवन्दितजिनो जनो लज्जते

वीरोऽवर्णयदिति यं स० ॥ २१ ॥

चतुरश्रतुरोऽष्ट दश द्रौ चापाच्यादिदिक्कु जिनविंबान्

यत्रावन्दत गणभृत् स० ॥ २२ ॥

(૩૯)

પ્રત્નુજ્જનિતપુંડરીકાધ્યયનાધ્યયનાત્સુરોઽત્ર દશમોઽનૂત

દશપૂર્વિપુંડરીકઃ સ૦

॥ ૨૩ ॥

યત્ર સ્તુતજિનનાથો દીક્ષિતતાપસશતાનિ પશ્ચદશ ।

શ્રીગૌતમગણનાથઃ સ૦

॥ ૨૪ ॥

ઇત્યષ્ટાપદપર્વત ઇવ યોઽષ્ટાપદમયશ્ચિરસ્થાયી ।

વ્યાર્વાણિ મહાતીર્થં સ જયત્યષ્ટાપદગિરીશઃ ॥ ૨૫ ॥

॥ ઇતિ શ્રીઅષ્ટાપદકલ્પઃ ॥

અર્થ.

શ્રેષ્ઠ ધર્મ કીર્તિ યુક્ત, સત્ જ્ઞાન આનંદ સહિત તથા દેવેન્દ્રોથી વંદિત એવા શ્રી આદિનાથ પ્રભુએ જેને પાવન કરેલ છે, તે અષ્ટાપદ ગિરિરાજ જ્યવંત વર્તે છે. ૧.

જે અષ્ટાપદ પર્વત પર ઘૂત (જુગાર) પ્રમુખ લાખો ગમે દોષોને હરનાર તથા સુવર્ણ સદૃશ કાંતિવાળા શ્રી ઋષભદેવ ભગવાન થયા છે, (નિર્વાણ પામ્યાછે) તે અષ્ટાપદ ગિરિરાજ જ્યવંત વર્તેછે. ૨

મુનિઓને વિષે શ્રેષ્ઠ એવા શ્રી ઋષભદેવ પ્રભુના બાહુબળિ પ્રમુખ દદ પુત્રો જ્યાં અક્ષય સુખને પામ્યાછે, તે શ્રી અષ્ટાપદ ગિરિરાજ ૦૩

બાણે પ્રભુના વિયોગથી ભય પામ્યા હોય તેમ પ્રભુની સાથેજ દશહજાર મુનિવરો જ્યાં મોક્ષપદને પામ્યા છે, તે અષ્ટાપદ ગિરિ ૪

જ્યાં ઋષભદેવ પ્રભુની સાથે એકજ સમયે તેમના પુત્રો ૯૯ અને આઠ પૌત્રો સમકાળે શિવસુખને પામ્યા છે, તે અષ્ટાપદ ૦ ૫

તીર્થ'કરની, ગણુધરની અને શેષ મુનિજનોની-એમ ત્રણુ ચિ. તાને સ્થાને જાણે સાક્ષાત્ રત્નત્રયીજ હોય તેવા ત્રણુ સ્તૂપો જ્યાં ઇંદ્રે સ્થાપન કર્યાં (રમ્યા) છે, તે અષ્ટાપદ ૦ ૬

શાશ્વત જિન મંદિર (સિદ્ધાયતન) જેવું સિંહનિષઘા નામનું સુશોભિત ચાર દ્વારવાળું જિન ચૈત્ય જ્યાં ભરતે નિર્માણુ કરાવ્યું, તે શ્રી અષ્ટાપદ ૦ ૭

એક યોજન લાંબું, તેથી અર્ધું પહોળું અને ત્રણુ કોશ ઉંચું એવું જિનચૈત્ય જ્યાં ઉંચે પ્રકારે (ઝળઝળાટ કરતું) વિરાજે છે, તે શ્રી અષ્ટાપદ ૦ ૮

જ્યાં ભરત ચક્રીએ પોતાની પ્રતિમા સહિત પોતાના ૯૯ ભાઈઓની પ્રતિમાઓ અતે ચોવીશ તીર્થ'કરની પ્રતિમાઓ નિર્માણુ કરી, તે શ્રી અષ્ટાપદ ૦ ૯

પોત પોતાની આકૃતિ (શરીર) પ્રમાણુ, વર્ણુ અને લાંબન સંયુક્ત વર્તમાન ૨૪ જિનેશ્વરના જિંઓ જ્યાં (સિંહનિષઘા નામના ચૈત્યમાં) ભરત ચક્રીએ પધરાવ્યાં, તે શ્રી અષ્ટાપદ ૦ ૧૦

જ્યાં પ્રતિમા સહિત ૯૯ અંધુઓના ૯૯ સ્તૂપો તથા એક પ્રભુનો સ્તૂપ ભરત ચક્રીએ નિર્માણુ કર્યો, તે શ્રી અષ્ટાપદ ૦ ૧૧

મોહરુપ સિંહને હણુવાને સમર્થ અષ્ટાપદ (આઠ પગવાળા જનવર) જેવા જેનાં (યોજન યોજન પ્રમાણુ) આઠ પગથીયાં ભરતે કરાવ્યાં, તેથી જે આઠ યોજન ઉંચો શોભે છે, તે શ્રી અષ્ટાપદ ૦ ૧૨

(૫૧)

ભરતચક્રી પ્રમુખ અનેક કોટી મુનિવરો જ્યાં સિદ્ધિપદને વર્ષાં
તે શ્રી અષ્ટાં ૧૩

જ્યાં અનશન કરી સર્વાર્થસિદ્ધ વિમાનમાં અને મોક્ષમાં ગ-
ચેલા ભરતવંશના (અસંખ્ય) રાજર્ષિઓની વાત સુબુદ્ધિ પ્રધાને
સાગરચક્રીના પુત્રોને કહી, તે શ્રી અષ્ટાં ૧૪

(તેથી) સાગર જેવા ગંભીર આશયવાળા તે સાગરચક્રીના
પુત્રોએ જે ગિરિની ચોમેર (ફરતી) રક્ષા કરવા માટે સાગરના જેવી
(ઉંડી અને વિશાળ) ખાઈ નીપજવી, તે શ્રી અષ્ટાં ૧૫

સદા ઉંચા પ્રકારે નાચતા ચપળ તંરંગો રૂપી પોતાના સુશો-
ભિત હસ્તોવડે બાણે પોતાનું પાપ ક્ષાલન કરવા ઇચ્છતી હોય તેવી
ગંગાનદીએ શ્રી જિનેશ્વર સંબંધી જે ગિરિરાજને ચોમેરથી આશ્રય
કર્યો, તે અષ્ટાં ૧૬

જ્યાં (ચોવીશે) જિનેશ્વરને (મણિમય) તિલક ચડાવવાથી
દમયંતી તેના યથાર્થ રૂળ તરીકે પોતાના જ લલાટમાં અકૃત્રિમ-
સ્વાભાવિક તિલકને પામી, મતલબ કે તેણીનું કપાળ જ સૂર્ય જેવું
પ્રકાશમાન થયું, તે શ્રી અષ્ટાપદં ૧૭

જે ગિરિને કોપથી સમુદ્રમાં ફેંકી દેવા ઇચ્છતા રાવણને વાલી
ન્યામના મુનિએ પોતાના પાદવડે (પર્વતને) દબાવીને તત્કાળ શેવ-
રાઓ, તે શ્રી અષ્ટાપદં ૧૮

ભુજાની નસથી ત્રુટેલી તાંત ખાંધેલી વીણાવડે પ્રભુની ભકિત
કરતો રાવણ જ્યાં ધરણેન્દ્ર પાસેથી વિજય આપનારી અમોઘવિજયા
શકિતને પામ્યો, તે શ્રી અષ્ટાપદં ૧૯

(૪૨)

વસુદેવની જેમ જે તીર્થપર વસતા શત્રુપર પ્રહાર કરતો વિદ્યાધર પણ વિદ્યાહીન થઈ જાય છે, તે શ્રી અષ્ટાપદ ૨૦

સ્વશક્તિવડે આ ગિરિવર ઉપર આવીને જે જિનોને વાંદે, તે અવશ્ય અચળ ઉદ્ધય (મોક્ષ) ને પામે, એવી રીતે શ્રી વીરે જેને વ-ખાણ્યો છે, તે શ્રી અષ્ટાપદ ૨૧

દક્ષિણાદિક ચારે દિશાઓમાં સ્થાપેલા ૪-૮-૧૦ અને ૨ મળીને ચોવીશે જિનર્ષિઓને ચતુર ગણધર શ્રી ગૌતમસ્વામીએ જ્યાં વંદના કરી છે, તે શ્રી અષ્ટાપદ ૨૨

જે પર્વત ઉપર ગૌતમસ્વામીએ ઉપદેશેલ પુંડરીક અધ્યયનનું પઠન કરવાથી (સાંભળવાથી) તિર્થગુણુંસકદેવ દશપૂર્વધરમાં પ્રધાન એવા દશમા પટ્ટધર (વજ્રર્ષિ નામે) થયા, તે આ અષ્ટાપદ ૨૩

જેમણે જિનેશ્વર પ્રભુને સ્ત્રાયા છે, એવા શ્રી ગૌતમ ગણાધિપે જ્યાં પંદરસો તાપસોને દીક્ષા આપી, તે શ્રી અષ્ટાપદ ૨૪

આઠ પગથીયાંવાળા અને ચિરકાળ સ્થાયી રહેવાવાળા શ્રી અષ્ટાપદ પર્વતની જેવા સુવર્ણમય અને નિશ્ચલ વૃત્તિવાળા જે સર્વજ્ઞ પ્રભુએ આ મહાતીર્થનું વર્ણન કર્યું છે, તે શ્રી અષ્ટાપદગિરિ અથવા અષ્ટાપદ ગિરિના નાયક શ્રી આદિદેવપ્રભુ જયવંત વર્તે છે. ૨૫

। इति श्री अष्टापद कल्पः ।

।अथ श्रीगिरिनार गिरीश्वरकल्पः

वरधर्मकीर्तिविद्यानन्दमयो यत्र विनतदेवेन्द्रः ।

स्वस्तिश्रीनेमिरसौ गिरिनारगिरीश्वरो जयति ॥ १ ॥

नेमिजिनो यदुराजीमतीत्य राजीमतीत्यजनतो यम्

शिश्नाय शिवायासौ गिरिनारः ॥ २ ॥

स्वामीच्छत्रशिद्धान्ते प्रव्रज्य यदुच्चशिरसि चक्राणः ।

ब्रह्मावद्लोकनमसौ गिरिः ॥ ३ ॥

यत्र सहस्राम्रवणे केवलमाप्यादिशच्छिनुर्धर्मम् ।

द्वङ्कारामे सोऽयं गिरिः ॥ ४ ॥

निर्वृतिनितंबिनीवरनितंबसुखमाप यन्नितंबस्थः ।

श्रीयडुकुलतिद्वकोऽयं गिरिः ॥ ५ ॥

बुध्वा कल्याणत्रयमिह कृष्णो रूप्यरुवममणिर्बिम्बम् ।

चैत्यत्रयमकृतायं गिरिः ॥ ६ ॥

पविना हरिर्यदन्तर्विधाय विवरं व्यधाद्भजतचैत्यम् ।

काञ्चनबद्धानकमयं गिरिः ॥ ७ ॥

(४४)

तन्मध्ये रत्नमयीं प्रमाणवर्णान्वितां चकार हरिः ।
श्रीनेमेर्मूर्तिमसौ गिरिं ॥ ८ ॥

स्वकृतैतद्विंबयुतं हरिस्त्रिविंबं सुरैः समवसरणे ।
न्यदधत यदन्तरसौ गिरिं ॥ ९ ॥

शिखरोपरि यत्रांवाऽवद्वोकेनशिरस्यरंगमंरूपके ।
शंबो बद्धानकेऽसौ गिरिं ॥ १० ॥

यत्र प्रद्युम्नपुरः सिद्धिविनायकसुरः प्रतीहारः ।
चिन्तितसिद्धिकरोऽसौ गिं ॥ ११ ॥

तत्प्रतिरूपं चैत्यं पूर्वान्निमुखं तु निर्वृतिस्थाने ।
यत्र हरिश्चक्रेऽसौ गिं ॥ १२ ॥

तीर्थेऽतिस्मरणाद्यत्र यादवाः सप्त काद्वमेघाद्याः ।
क्षेत्रपतामापुरसौ गिं ॥ १४ ॥

विज्जुमर्चति मेघरवो बद्धानकं गिरिविदारणश्चक्रे ।
यत्र चतुर्घारमसौ गिं ॥ १४ ॥

यत्र सहस्राध्रवणान्तरस्ति रम्या सुवर्णचैत्यानाम् ।
चतुरधिकविंशतिरयं गिं ॥ १५ ॥

द्रासप्ततिजिनानां द्वङ्कारामेऽस्ति यत्र तु गुहायाम् ।

सचतुर्विंशतिकाऽसौ गि० ॥ १६ ॥

वर्षसहस्रद्वितयं प्रावर्तत यत्र किञ्च शिवासूनोः ।

द्वेष्यमयी प्रतिमासौ गि० ॥ १७ ॥

द्वैपगमेऽम्बादेशात्प्रञ्चुचैत्यं यत्र पश्चिमाभिमुखम् ।

रतनोऽस्थापयतासौ गि० ॥ १८ ॥

काञ्चनबद्धानकान्तः समवसृतेस्तन्तुनेह विंवामिदम् ।

रतनेनानीतमसौ गि० ॥ १९ ॥

बौद्धनिषिद्धः संघो नेमिनतौ यत्र मंत्रगगनगतिम् ।

जयचन्द्रमादिशदसौ गि० ॥ २० ॥

तारां विजित्य वौद्धान्निहत्य देवानवन्दयत्संघम् ।

जयचन्द्रो यत्रायं गि० ॥ २१ ॥

नृपपुरतः कृपणेऽन्यः कुमार्युदितगाथयाऽम्बयार्प्यत यः ।

श्रीसंघाय सदायं गि० ॥ २२ ॥

नित्यानुष्ठानान्तस्ततोऽनुसमयं समस्तसंघेन ।

यः पठ्यतेऽनिशमसौ गि० ॥ २३ ॥

दीक्षाज्ञानध्यानव्याख्यानशिवावलोकनस्थाने ।

प्रञ्चुचैत्यपावितोऽसौ गि० ॥ २४ ॥

राजीमतीचन्द्रदरीगजेन्द्रपदकुंमनागऊर्यादौ ।

यः प्रभुमूर्तियुतोऽयं गि० ॥ ३५ ॥

छत्राक्षरघंटाञ्जनविन्दुशिवशिखादि यत्र हार्यस्ति ।

कल्याणकारणमयं गि० ॥ ३६ ॥

याकुड्यमात्यसज्जनदण्डेशाद्या अपि व्यधुर्यत्र ।

नेमिजवनोद्धृतिमसौ गि० ॥ ३७ ॥

कल्याणत्रयचैत्यं तेजःपादो न्यवीविशन्मन्त्री ।

यन्मेखलागतमसौ गि० ॥ ३८ ॥

शत्रुञ्जयसंमेताष्टापदतीर्थानि वस्तुपात्रस्तु ।

यत्र न्यवेशयदसौ गि० ॥ ३९ ॥

यः षड्विंशतिविंशतिषोरुशदशकद्वियोजनास्त्रशतम् ।

अरषट्क उच्छ्रितोऽयं गि० ॥ ३० ॥

अद्यापि सावधाना विदधाना यत्र गीतनृत्यादि ।

देवाः श्रूयन्तेऽसौ गि० ॥ ३१ ॥

विद्याप्राभृतकोद्धृतपादद्विसकृतोज्जयन्तकल्पदेः ।

इति वर्णितो मयासौ गिरिनारगिरीश्वरो जयति ॥ ३२ ॥

॥ इति श्रीगिरिनारकल्पः ॥

અથ શ્રી ગિરનાર કલ્પનો અર્થ.

જ્યાં વિશેષે કરીને નમ્યા છે ઇંદ્રો જેમને એવા, પ્રવર ધર્મ કીર્તિ જ્ઞાન અને આનંદથી ભરપૂર તથા કલ્યાણની લક્ષ્મીથી સુકત એવા શ્રી નેમિનાથ પ્રભુ વિરાજે છે, તે ગિરનાર ગિરીશ્વર જ્યવંત વર્તે છે. ૧

યાદવોની ઉપેક્ષા કરીને તેમજ રાજમતીનો ત્યાગ કરીને નેમિ-પ્રભુએ મોક્ષ મેળવવા માટે જેનો આશ્રય કર્યો, તે ગિરનાર૦ ૨

છત્ર શિક્ષાના અંત ભાગે (ઉપર) દીક્ષા ગ્રહણ કરીને જેના ઉંચા શિખર પર રહી સ્વામી સ્વસ્વરૂપનું અવલોકન કરતા હતા તે ગિરનાર૦ ૩

જ્યાં સહસ્રામ્રવનમાં કેવળજ્ઞાન પામીને લક્ષારામમાં (સમ-વસરણમાં) પ્રભુએ ધર્મ ઉપદેશ્યો તે ગિરનાર૦ ૪

જેના ઉચ્ચ પ્રદેશ ઉપર રહીને યાદવતિલક શ્રીનેમિપ્રભુ નિ-વૃત્તિ રૂપી સ્ત્રીના શ્રેષ્ઠ નિતંબનું સુખ પામ્યા, તે ગિરનાર૦ ૫

જ્યાં નેમિપ્રભુના (દીક્ષા, કેવળ અને નિર્વાણરૂપ) ત્રણ કલ્યાણ જાણીને કૃષ્ણ વાસુદેવે રૂપાનાં, સુવર્ણનાં અને મણિનાં ણિંબમય ત્રણ ચૈત્યો કરાવ્યાં, તે ગિરનાર૦ ૬

જે ગિરિનાં મધ્યમાં ઇંદ્રે વજ્રવડે વિવર કરીને કાંચન બલાનક-મય રજત ચૈત્ય બનાવ્યું, તે ગિરનાર૦ ૭

એ ચૈત્યના મધ્યમાં શ્રી નેમિ પ્રભુની રત્નમયી મૂર્તિ પ્રભુના દેહમાન અને વર્ણ પ્રમાણે ઇંદ્રે સ્થાપન કરી, તે શ્રી ગિરનાર૦ ૮

સ્વકૃત આ ણિંબ સુકત ણીજાં ત્રણ ણિંબને ઇંદ્રે દેવતાએ પા-સે જે ચૈત્યના મધ્યમાં સમવસરણમાં સ્થાપન કરાવ્યા, તે ગિરનાર૦ ૯

જેના ચૈત્યમાં અવલોકન વાળા (ખુદ્ધા) ઉપરના રંગ મંડપમાં અંબાની મૂર્તિ છે, અને બલાનકમાં શાંબની મૂર્તિ છે, તે ગિરનાર૦ ૧૦

(૪૮)

ચિંતિત અર્થની સિદ્ધિ કરનાર સિદ્ધિ વિનાયક દેવ જ્યાં પ્રભુ-
નની આગળ પ્રતિહાર રૂપે રહેલ છે, તે ગિરનાર ૦ ૧૧

પ્રભુના નિર્વાણ સ્થાને પૂર્વ સન્મુખ તેનીજ જેવું બીજું ચૈત્ય
જ્યાં ઇંદ્રે નિર્માણ કર્યું, તે ગિરનાર ૦ ૧૨

જે તીર્થે (ભગવંતના) અત્યંત સ્મરણથી કાલમેઘ પ્રમુખ સા-
ત યાદવો ક્ષેત્ર અધિષ્ઠાયક (યજ્ઞ) પણાને પામ્યા, તે ગિરનાર ૦ ૧૩

જ્યાં ઇંદ્રે ચોખાઈ અલાનક કર્યું છે, અને તેમાં રહીને મેઘઘોષ
દેવ જ્યાં પ્રભુનું અર્ચન કરે છે, તે ગિરનાર ૦ ૧૪

જ્યાં સહસ્રાબ્રવનમાં ચોવીશ રમણીય સુવર્ણ ચૈત્યો છે, તે
ગિરનાર ૦ ૧૫

જ્યાં લક્ષારામની અંદર ગુફામાં વર્તમાન ચોવીશી સહિત
(ત્રણ ચોવીશીના) એંતેર જિનોના ણિંઓ છે, તે ગિરનાર ૦ ૧૬

નેમીશ્વર પ્રભુની લેપ્યમયી પ્રતિમા જ્યાં બે હજાર વર્ષ સુધી
(ટકી) રહી, તે ગિરનાર ૦ ૧૭

લેપમય મૂર્તિનો નાશ થયે સતે અંબાદેવીના આદેશથી રતન
શ્રાવકે જ્યાં પશ્ચિમ સામું (નવું) ચૈત્ય સ્થાપ્યું, તે ગિરનાર ૦ ૧૮

કાંચન બલાનકની અંદરના સમવસરણુમાંથી રતન શ્રાવકે કાચા
સૂત્રના તાંતણાવડે ખેંચીને આ (આજ કાલે વિદ્યમાન) ણિંબ અહીં
આણ્યું, તે ગિરનાર ૦ ૧૯

જ્યાં નેમિનાથ પ્રભુને નમસ્કાર કરવામાં (યાત્રા કરવામાં)
ઐહવડે નિષેધ કરાયેલા શ્રી સઘે (સહાયને માટે) મંત્રબળથી આ-
કાશમાં ગમન કરી શકનાર જયચંદ્ર મુનિને ત્યાં આવવા ફરમાવ્યું,
તે ગિરનાર ૦ ૨૦

(૪૯)

તારા દેવીને વશ કરીને ઔઘોને પરાસ્ત કરી જયચંદ્ર સુનિ
એ જ્યાં શ્રી સંઘને પ્રભુનાં દર્શન કરાવ્યાં (પ્રભુ ભેટાવ્યા) તે ગિર-
નાર ૦ ૨૧.

રાજ સમક્ષ કુમારીના સુખમાંથી નીકળેલી ગાથા વહે (સિદ્ધ
કરી આપીને) અંબાદેવીએ દિગંબરીએ પાસેથી જે તીર્થ (શ્વેતાં-
બર) સંઘને સહાને માટે સોંપાવ્યું, તે ગિરનાર ૦ ૨૨.

ત્યારથી માંડી નિરંતર સમસ્ત સંઘ નિત્ય અનુષ્ઠાનમાં જે ગાથા
ને હુમેશાં પાઠ કરે છે, તે ગિરનાર ૦ ૨૩.

દીક્ષા, જ્ઞાન, ધ્યાન, વ્યાખ્યાન (ઉપદેશ) અને મોક્ષાવલોકન-
ને (નિર્વાણને) સ્થાને જે પ્રભુચૈત્યથી પવિત્ર છે, તે ગિરનાર ૦ ૨૪.

રાજમતિની ગુફા, ચંદ્ર ગુફા, ગજેંદ્રપદ કુંડ અને નાગઝરી
પ્રમુખ સ્થળે જે પ્રભુપ્રતિમાથી યુક્ત છે, તે ગિરનાર ૦ ૨૫.

જ્યાં મનોહર અને કલ્યાણ કાવક છત્રાક્ષર, ઘંટાંજનણિંદુ અને
શિવશિલાદિક (પવિત્ર સ્થળો) રહેલા છે, તે ગિરનાર ૦ ૨૬.

યાકુડી અમાત્ય અને સજ્જન હંડેશ પ્રમુખ અનેક ઉત્તમ જનો-
એ જ્યાં નેમીશ્વર પ્રભુના ચૈત્યનો ઊદ્ધાર કર્યો છે. તે શ્રી ગિરનાર ૦ ૨૭

જેની મેખળા (કંદોરા) ને સ્થાને તેજપાળ મંત્રીશ્વરે ત્રણ
કલ્યાણક સંબંધી ચૈત્ય કરાવ્યું, તે ગિરનાર ૦ ૨૮.

૧ ઇજિતસેલ્લસિહરે દીરકાનાણનિસિહીત્રા જસસ । તં ધ-
મ્મચક્રવર્ટીં અરિહનેમિં નમંસામિ ॥

(૧૦)

અને વસ્તુપાળે શત્રુજય, સંમેતશિખર અને અષ્ટાપદ તીર્થોની જ્યાં રચના કરી, તે ગિરનાર૦ ૨૬.

(અવસર્પિણી કાળના) છ આરામાં જે અનુક્રમે છવીશ, વીશ, સોળ, દશ અને એ યોજન તથા સો અક્ષ (ધનુષ) પ્રમાણે ઉંચો વર્તે છે, તે ગિરનાર૦ ૩૦.

અद्याપિ જ્યાં ગીત નૃત્યાદિકને કરતા સાવધાન દેવો સંભળાય છે, તે ગિરનાર૦ ૩૧.

વિદ્યા પ્રાભૂત (શાસ્ત્ર) થકી ઉદ્ધરેલા પાદલિપ્ત સૂરકૃત ઉજ્જયંત કલ્પ વિગેરે ઉપરથી આ પ્રમાણે જેનું મેં વર્ણન કર્યું છે, તે શ્રી ગિરનાર ગિરીશ્વર જયવંત વર્તે છે. ૩૨.

॥ इति श्री गिरनारकल्पः ॥

॥ अथ श्री संमैतशिखरकल्पः ॥

यद्भरतावनिवनिताविशाद्वज्जालस्थद्वस्य तिव्वकाभम् ।

तद्भवसमुद्रतीर्थास्तवीमि संमैतगिरितीर्थम् ॥ १ ॥

यो जिनमुनिचरणाम्बुजद्वग्नरजोराजिराजितसुदेशः ।

किन्नरगणगीतयशाः स जयति संमैतगिरिराजः ॥ २ ॥

यत्र बहुयतिसमेताः समेत्य शिवमयुरपेतकर्ममत्नाः ।

विंशतिरजितादिजिनाः स जयति ॥ ३ ॥

तीर्थमिति यत्र कृत्वाऽनशनेन मुनीन्द्रशीद्वसन्नाहः ।

शिवमाप विगतकर्मा स ज ० ॥ ४ ॥

अपरैरपि बहुमुनिभिः सुखेन लोकाग्रमापि यत्र गतैः ।

चिरमप्रमेयमहिमा स ० ॥ ५ ॥

यत्र बहुजिनमुनीनां शिवमहिमाऽकारि हारिणी ह-

रिभिः । आनन्दितचुवनजनः स ० ॥ ६ ॥

सध्यानमकंपतया तन्मित्रं साधवो मृगयमाणाः ।

श्रितवन्तो यमनेके स ० ॥ ७ ॥

कीर्तिस्तंजसरूपः स्तूपगणः सुरकृतः सुमणिरूपः ।

यत्र जिनशिवस्थाने स ० ॥ ८ ॥

स्तूपगतचैत्यराजिषु रम्या अजितादिजिनपतिप्रतिमाः ।

यत्र सुरासुरपूज्याः स०

॥ ९ ॥

आसीदासीनादिमजिनमुनिपावितशिराः पुराप्यजि-

तात् । यः प्रथितस्तीर्थतया स०

॥ १० ॥

त्रिदिवादिपदारोहणसोपानसमानतां शुचि दधाति ।

अद्यापि यो जनानां स०

॥ ११ ॥

कुंडजलप्रतिविंबितचैत्यततिं यत्र कुसुममोचनतः ।

पूजयति संघलोकः स०

॥ १२ ॥

इह समवसरणमिह देशनेह मुक्तिरिति जिनपदपवित्राः ।

रमयन्ति यत्र देशाः स०

॥ १३ ॥

रंगदन्तगुरसंवेगरंगिणो यत्र किल कुरंगाद्याः ।

मुनिसंगादिवमापुः स०

॥ १४ ॥

यत्र तपोजिनपूजानशनादि कृतं विशालफलमल्पम् ।

तीर्थानुजावतः स्यात् स०

॥ १५ ॥

सम्मेततीर्थमिति यो देवेन्द्रमुनीन्द्रवन्दितं विदितम् ।

भक्त्या स्तवीति वीतापदमच्युतपदमसौ लभते ॥ १६ ॥

॥ इति श्रीसम्मेतशिखरकल्पः ॥

(૫૩)

અર્થ.

આ ભરત ભૂમિરૂપી સ્ત્રીના વિશાળ લલાટ સ્થળના તિલક તુલ્ય સંમેત શિખર તીર્થ કે જે સંસાર સમુદ્રના તીર્થ (આરા) સમાન છે તેને હું સ્તવું છું. ૧.

જિનેશ્વર અને મુનિજનોના ચરણ કમળને લાગેલી રજના સમૂહ વડે જેનો સુંદર પ્રદેશ શોભી રહ્યો છે, અને કિન્નર ગણો જેનો યશ ગાઢ રહ્યા છે, તે સંમેત ગિરિરાજ જ્યવંત વર્તે છે. ૨.

જ્યાં અજિતાદિક વીશ જિનો, અનેક મુનિઓ સાથે પધારી કર્મભણ રહિત થઈ મોક્ષ પ્રત્યે પામ્યા છે, તે સંમેત ૩.

આને તીર્થ જાણીને શીલસન્નાહ નામે મુનીંદ્ર જ્યાં અનશન કરી કર્મ રહિત થઈને મોક્ષ પદને પામ્યા, તે સંમેત ૪.

ખીજા પણ બહુ મુનિઓએ જ્યાં આવીને સુખે મોક્ષપદ સાધ્યું, એવો જેનો અપાર મહિમા છે, તે સંમેત ૫.

જ્યાં અનેક અરિહંત અને મુનિઓનો મનોહર મોક્ષ મહિમા ઇંદ્રાએ કરેલો છે, એવો જગતજનોને આનંદિત કરનાર શ્રી સંમેત ૬.

ઉત્તમ ધ્યાનને અચળપણે ગવેષતા મુનિવરોએ અચળપણા વડે કરીને ધ્યાનના મિત્રરૂપ જે ગિરિવરનો આશ્રય લીધેલો છે, તે સંમેત ૭.

જ્યાં જિનેશ્વરો નિર્વાણ પામ્યા, તે સ્થાને દેવોએ કીર્તિસ્તંભ જેવો (અચળ) ઉત્તમ મણિમય સ્તૂપસમૂહ નિર્માણ કરેલો છે, તે સંમેત ૮.

સ્તૂપગત ચૈત્યોમાં અજિતાદિક જિનપતિની રમણિક પ્રતિમાઓ જ્યાં સુર અને અસુરો વડે પૂજાય છે, તે સંમેત ૯.

(૧૪)

આજ્ઞતનાથથી પહેલાં પણ ત્યાં આવેલા આદીશ્વર પ્રભુ અને તેમના શિષ્યો વડે જેનાં શિખર પાવન થયેલાં હોવાથી જે તીર્થપણે પ્રસિદ્ધ થયેલ છે, તે સંમેત૦ ૧૦.

અદ્યાપિ જે ભવ્યજનોને પૃથ્વીપરથી સ્વર્ગે અને મોક્ષે ચઢવાના સોપાન (પગથીયાં) ની સમાનતાને ધારણ કરતો જણાય છે, તે સંમેત૦ ૧૧.

કુંડના જળમાં પ્રતિબિંબિત થતી ચૈત્યશ્રેણીને જ્યાં સંઘ સમૂહ પુષ્પ પ્રક્ષેપવાવડે પૂજે છે, તે સંમેત૦ ૧૨.

અત્ર જિન સમવસરણુ, અત્ર જિન દેશના અને અત્ર જિન-મુક્તિ થયેલ છે, એવી રીતે જિનેશ્વરના ચરણથી પવિત્ર થયેલા જ્યાંના પ્રદેશો રમણીય લાગે છે, તે સંમેત૦ ૧૩.

સાધુ સંગથી ઉછળતા અભંગ સંવેગ રંગથી રંગાયેલા હરિ-ણાદિક પશુઓ પણ જ્યાં દેવગતિને પામ્યા છે, તે સંમેત૦ ૧૪.

જ્યાં અદ્ય માત્ર કરેલ તપ, જિનપૂજા અને અનશનાદિ, તીર્થના પ્રભાવથી અનદ્ય (વિશાળ) ફળને આપે છે, તે સંમેત૦ ૧૫.

દેવેન્દ્રો અને સુનીન્દ્રો વડે વંદિત અને પ્રસિદ્ધ એવા સંમેતશિખર તીર્થને જે ભક્તિથી સ્તવે છે, તે સકળ આપદા રહિત અવિચળ મોક્ષપદને પામે છે. ૧૬.

॥ ઇતિ શ્રી સંમેતશિખર કવ્ચઃ ॥